

PRO VERITATE

BEN ENGELBRECHT

Die Ope Brief aan die Eerste Minister

GEORGE TAVARD

Theses on future forms of Ministry

E. B. MAYNE

Understanding the Third World

JOHN DAVIES

Lions' Den and Christ's Grave

Volume VII No. VII | Jaargang VII Nr. VII

Nov. 15 Nov.

Registered at the Post Office as a Newspaper
By die Hoofposkantoor as Nuisblad geregistreer

PRO VERITATE

EDITORIAL

EDITOR:

Dr. B. Engelbrecht.

EDITORIAL COMMITTEE:

Bishop B. B. Burnett; the Rev. J. de Gruchy; the Rev. A. W. Habelgaarn; the Rev. E. E. Mahabane; the Rev. J. E. Moulder; the Rev. C. F. B. Naudé (Chairman); the Rev. R. Orr; Prof. Dr. A. van Selms.

ADMINISTRATION/ CORRESPONDENCE

CIRCULATION MANAGER:

Dr. W. B. de Villiers.

All letters to the editor and administration to: P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

SUBSCRIPTION

Subscription payable in advance.

Land and sea mail: R1 (10/- or \$1.40) — Africa; R1.50 (15/- or \$2.10) — Overseas; 17/6 — United Kingdom.

Air mail: R2 (£1 or \$2.80) — Africa; R3.50 (£1.17.6 or \$5.00) — Overseas; £2 — United Kingdom.

Cheques and postal orders to be made payable to Pro Veritate (Pty.) Ltd., P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

PLEASE NOTE

The editorial staff of Pro Veritate state herewith that they are not responsible for opinions and standpoints which appear in any article of this monthly other than those in the editorial and editorial statements.

PRO VERITATE appears on the 15th of every month.

(Price per single copy 10c).

CHRISTIAN MONTHLY FOR SOUTHERN AFRICA CHRISTELIKE MAANDBLAD VIR SUIDELIKE AFRIKA

IN THIS ISSUE...

- Ben Engelbrecht writes about the Open Letter which was recently sent to the Prime Minister by a group of theologians, the reply which they received, and about apartheid and the Christian faith. P. 4
- Fr. George Tavard, Professor of Religious Studies at Pennsylvania State University, discusses the problem of the shortage of priests in the Roman Catholic Church. P. 9
- Professor B. B. Keet conveys the opinion of a Dutch theologian on the Rev. W. A. Landman's "A Plea for Understanding", and adds a few critical remarks. P. 11
- Mr. E. B. Mayne of the Shell Company, London, discusses some problems and perspectives with regard to the rise of the "Third World". P. 12
- The central question of religion and politics is: Who is God? The Rev. John Davies discussed this statement in a sermon delivered at an academic service in Johannesburg on the day of the publication of the "Message to the People of South Africa". P. 15

IN HIERDIE UITGAWE

- Ben Engelbrecht skryf oor die Ope Brief wat 'n aantal teoloë onlangs aan die Eerste Minister gerig het; oor die antwoord wat hulle daarop ontvang het; en oor apartheid en die Christelike geloof. Bl. 4
- Vr. George Tavard, professor in Studie van die Godsdienste aan die Staatsuniversiteit te Pennsylvania, bespreek die probleem van die Rooms-Katolieke Kerk se tekort aan priesters. Bl. 9
- Prof. B. B. Keet gee 'n weer-gawe van 'n Nederlandse teoloog se waardering van „A Plea for Understanding” deur ds. W. A. Landman, en maak enkele kritiese opmerkings daarby. Bl. 11
- Mnr. E. B. Mayne, verbonde aan die Shell-maatskappy in London, bespreek probleme en vooruit-sigte in verband met die opkoms van die „Derde Wêreld”. Bl. 12
- Die sentrale vraag van die godsdiens en die politiek is: Wie is God? Eerw. John Davies het hierdie stelling bespreek in 'n preek tydens 'n akademiese diens in Johannesburg op die dag toe die „Boodskap aan die Volk van Suid-Afrika” gepubliseer is. Bl. 15

Editorial:

CROSS ROAD

Never yet since our country has fallen prey to the lunacy of apartheid has the contrast between Christian witness and the political trend been so clearly delineated as during the past few months. Never yet has it become so clear where the head-on collision between Biblical faith and the doctrine of apartheid is leading as in the conflict which has again come into the open recently. In this connection specific reference must be made to the already well-known Message to the People of South Africa and to the Open Letter addressed to the Prime Minister by a number of theologians.

Politicians and party hacks who, equipped with a heavy ordnance armoury of threats and invective and inflamed by the fanatic enthusiasm of the ideology, walk rough-shod over all criticism — and one feels deeply heart-sore and yet compelled to say: especially criticism based on the Bible — would gladly diminish its significance to a minimum or reduce it to an utter nought.

Some men apparently hold the view that politics is the art of the elephant and that this is all that works in South Africa: to crush to communistic fragments and to trample to liberalistic dust everything that crosses the path of our racial ideology. And even the purest Biblical witness will not be exempted in the application of this method.

Yet all who think that this is what also happened to the Message and the Open Letter are committing a grave error. To be sure, this time, too, as so often in the past, quite a lot came underfoot and considerable damage was done. It is certainly no fun and games for someone to be branded, probably for all his life, as an undesirable element among his people and in his church and to find himself regarded as a complete stranger in those contexts of life which he loves and in which he has his roots. The authors of the Message as well as of the Open Letter were by their action bound — this they knew full well beforehand — to make themselves no whit more acceptable. They have thereby — and at no stage did they imagine that things would turn out differently — gained no personal advantage whatsoever, but have in fact lost even more.

It must be stated only in passing and yet very emphatically, not by way of self-pity on account of an imagined martyrdom, but as a direct accusation and charge: On account of their witness against apartheid, witnesses of Christ in South Africa are frequently done unjust spiritual harm, with its inevitable physical effects. Probably not one of the persons who recently spoke up is so masochistic that he seeks and takes delight in being called such names as those they were called, or that he will pretend that it is not painful and wounding.

It did, therefore, happen once again during the recent clash of ideas that those who ventured to speak up suffered a loss. But despite all the triumph-

ant jeering this occasioned and despite the almost despairing acknowledgement that once again an honestly intended witness was swamped with misunderstanding and obloquy in the very quarter where it was meant to be taken to heart, there is nevertheless, on this occasion, a gain to be noted which stands to the undeniable credit of the cause of Christian witness. This is that it has been shown with fearsome clarity on what cross road South Africa really finds itself.

He who seeks to entrench himself against these testimonies behind the shield and armour so conveniently provided by the arsenal of vituperation, however practiced and adept he may be in its use, is thereby performing an act of desperation in warding off the Word of God which is quick, and powerful, and sharper than any two-edged sword, piercing even to the dividing asunder of soul and spirit, and of the joints and marrow, and is a discernor of the thoughts and intents of the heart.

What is the real issue with which these testimonies are concerned and what has this issue always been in the appeal to God's Word that the way in which political and social life in South Africa is arranged is not in accordance with the will of God as revealed by Him in the Bible?

It was all too easy for political fanatics in the past to evade the issue by shouting down the bearers of this witness with wild cries, with coarse accusations and rude insults and, so to speak, to chuck them out of the club as the instruments of powers foreign to the people and propagandists of unholy ideas. From the standpoint of party consolidation and party advancement at whatever cost, it was even favourable to the "cause" that such a radical denial of the Christian validity of the ideology should have come from within their own. This gave them the opportunity to trumpet in the ears of the people with clarion call that the danger was already far greater than we had presumed; that the liberalist poison has already impregnated the life of our people far deeper than we realise and that the communist dupes are even standing on the pulpits of our churches already!

The attempts to do it according to the old pattern again this time, in connection with the Message and the Open Letter, were too brute, however, to convince anyone still of sound judgement. The reaction from certain political circles was indeed devastating. What was left of the authors after the elephant march were the tattered remnants of misleaders, pharisees, liberalists and leftists, ignorant judges who had condemned themselves, institute-inspired clerics, hypocrites who had failed in their game of bluff, self-satisfied zealots who had practically called the Prime Minister a heathen in so many words, pretended martyrs who made no impression with their pious cant, men who possessed too little power

of discrimination to interpret the Prime Minister's words in their right context and to realise that, in his speeches at Durban and Brakpan, he had directed no threat at churchmen giving witness against apartheid, or who were underestimating the intelligence of the public with their deliberate misrepresentation. A lot of despicable ne'er-do-wells!

But what was this time more noticeable than ever was that the real issue at stake was being so deliberately sidestepped amongst all the hullabaloo. The trampling feet stormed completely past what had really been said in pursuit of those who had said it, in order to trample on them. Now we may just as well return from the scene of carnage finally to decide the real issue with Him with Whom it has to be decided.

In the Christian witness emerging from within its own boundaries South Africa is surely not confronted with liberalist or communist inspired ideas, but with the living God and his revelation of salvation. It is an arch conservative witness and almost fundamentalist when contrasted with the way in which the Scriptures are abused for the benefit of the ideology of apartheid. It deals with the basic question: What light is followed in the arrangement of our people's life, that of self-interest, self-preservation, group selfishness and deification of the nation, or that of God and his commandments?

What is the nucleus around which our people's life is being arranged, the cross of Christ with its power of reconciliation of universal significance, or an idea of apartheid which, as such, actually represents the most violent and radical contradiction of what happened on the cross?

Together with apartheid as the all-determining nucleus of our political life and as the justificatory principle of all the injury and injustice done to human lives in the process, truly nothing less than Christianity in South Africa is at stake. And what will it avail us if, at the cost of Christ and his gospel, perhaps — perhaps! — we succeed in retaining all the things which the "Gentiles" seek, our life and the safeguarding of our survival as a white nation? We may, on the other hand, surely take Jesus at his Word that "all these things" about which we worry so much will be added unto us if only we first seek the Kingdom of God and his righteousness, also and especially in our political life. If only the life of all South Africa be arranged and lived around Golgotha as its nucleus.

This is the choice before which we are placed. Jesus, or the gods of our own heathendom. Therefore, as surely as God has made Him both Lord and Christ: our preservation or our destruction.

This is the cross road to which we have come.

Inleidingsartikel:

KRUISPAD

Nog nooit sedert ons land in die greep van die apartheidswaansin gekom het, is die teenstelling tussen die Christelike getuïenis en die politieke koers so duidelik uitgeteken as gedurende die afgelope paar maande nie. Nog nooit het dit so duidelik geword waar dit in die kop-aan-kop-botsing tussen die Bybelse heilsgeloof en die leer van apartheid gaan as in die konflik wat die afgelope tyd weer tot openbaring gekom het nie. In hierdie verband moet veral verwys word na die reeds bekende Boodskap aan die volk van Suid-Afrika en 'n Ope Brief wat deur 'n aantal teoloë aan die Eerste Minister gerig is.

Politici en party-dienaars wat, toegerus met 'n grofgeskut-wapenrusting van dreig- en skeldwoorde en aangevuur deur die fanatieke begeestering van die ideologie, oor alle kritiek — en 'n mens voel diep hartseer, en tog gedronge, om te sê: vera, kritiek wat daar vanuit die Bybel hoorbaar gemaak word — verwoestend heen loop, sal graag die betekenis hiervan tot 'n minimum wil verklein of tot 'n volkome nul wil reduceer.

Blykbaar meen sommige dat politiek die kuns van die olifant is en dat dit in Suid-Afrika die enigste is wat werk, nl. om alles wat in die pad van ons

rasse-ideologie kom, tot kommunistiese flenters te vermorsel en tot liberalistiese stof fyn te trap. En ook die suiwerste Bybelse getuïenis sal nie ontsien word in die toepassing van hierdie metode nie.

Tog begaan almal wat meen dat dit ook is wat met die Boodskap en die Ope Brief gebeur het, 'n enorme vergissing. Weliswaar het daar ook hierdie keer, soos so dikwels in die verlede, heelwat onder die voete beland en heelwat in die slag gebly. Dit is stellig vir niemand 'n pret-avontuurtjie om, waarskynlik vir lewenslank, as 'n ongewenste element onder sy volks- en kerkgenote gebrandmerk te loop en soos 'n volslae vreemdeling te staan te kom en bejeën te word in die lewensverbande wat hy liefhet en waarin hy gewortel en gegrond is nie. Die skrywers van die Boodskap sowel as dié van die Ope Brief sou hulle met hul optrede — en dit het hulle vooraf terdeë besef — nie 'n greintjie aanneemliker maak nie. Hulle het — en op geen tydstip het hulle hulle verbeel dat dit anders sou wees nie — daardeur niks aan persoonlike voordele gewen nie maar, intendeel, nog meer verloor.

Dit moet slegs terloops, maar tog baie nadruklik, gesê word, nie by wyse van selfbejammering oor

'n gewaande martelaarskap nie, maar as 'n pertinente aanklag en beskuldiging: Getuies van Christus in Suid-Afrika word, vanweë hulle getuienis teen apartheid, dikwels onregverdige geestelike leed berokken, met die onvermydelike fisieke gevolge daarvan. Nie een van die persone wat onlangs hulle stemme laat hoor het, is waarskynlik so masochisties dat hy daarna soek en 'n behae daarin skep om met sulke name genoem te word soos dié waarmee hulle genoem is, of dat hy sal voorgee dat dit nie pynlik en griewend is nie.

Dit het dus wel gebeur dat daar in die onlangse ideë-botsing weer deur dié wat dit gewaag het om te praat, verloor is. Maar by alle triomfantlike gekraai daaroor en by die amper wanhopige erkenning dat 'n opreg-bedoelde getuienis weer eens, juis daar waar dit bedoel was om ter harte geneem te word, onder misverstand en verguising bedolwe is, is daar tog 'n winspunt wat hierdie keer tot die onbetwisbare krediet van die saak van die Christelike getuienis genoteer moet word. Dit is dat daar met 'n huiweringwekkende duidelikheid aangetoon is op watter kruispad Suid-Afrika hom werklik bevind.

Wie hom teen hierdie getuienisse probeer verskans agter die skild en pantser wat die skeldwoord-arsenaal so gerieflik voorsien, hoe geoefend en bedrewe hy daarmee ook mag vertoon, voer daarmee 'n wanhoopsbeweging uit teenoor die Woord van God wat lewend en kragtig en skerper is as enige tweesnydende swaard en wat deurdring tot die skeiding van siel en gees en van gewrigte en murg, en wat 'n beoordelaar is van die oorlegginge en gedagtes van die hart.

Waar gaan dit in hierdie getuienisse ten diepste om, en waar het dit nog altyd om gegaan in die beroep op Gods Woord dat die wyse waarop die politieke en maatskaplike lewe in Suid-Afrika ingerig word, nie in ooreenstemming met die wil van God is soos wat Hy dit in die Bybel geopenbaar het nie?

Te maklik kon politieke fanatici hulle in die verlede van die saak afmaak deur die draers van hierdie getuienis met wilde krete, met growwe beskuldigings en smadelike beledigings te oordonder en hulle as instrumente van volksvreemde magte en propagandiste van onheilige idees so te sé uit die laer weg te boender. Dit was, vanuit die oogpunt van die politiek as 'n opportunistiese bedryf van party-konsolidasie en party-bevoordeling ten koste van wat ook al, selfs gunstig vir die „saak“ dat daar vanuit eie geleedere so 'n radikale weerspreking gekom het van die Christelike geldigheid van die ideologie. Daardeer is die geleentheid geskep om dit met klaroengeskal voor die ore van die volk uit te sketter dat die gevaar sommer al baie groter is as wat ons vermoed het; dat die liberalistiese gif al dieper in ons volkslewe ingedring het as wat ons besef en dat die kommunistiese dupes selfs al op die kansels van ons kerke staan!

Die pogings om dit hierdie keer, na die Boodskap en die Ope Brief, weer volgens die ou patroon te doen, was egter te bruut om enigiemand wat nog kan onderskei, te oortuig. Die reaksie vanuit sekere politieke kringe was inderdaad verwoestend. Van die skrywers het daar, na die olifantmars, die

wrakstukke oorgebly van misleiers, fariseërs, liberaliste en linkses, onkundige veroordelaars wat hulleself veroordeel het, instituutlike geestelikes, skynheiliges wat in hulle blufspel gefaal het, selfversekerde oordeelsugtiges wat die Eerste Minister feitlik in soveel woorde tot heiden verklaar het, skynmartelaars wat met hulle vroom praatjies geen indruk maak nie, mense wat te min oordeelsvermoë besit om die Eerste Minister se woorde in hulle regte verband te interpreteer en in te sien dat hy in sy toesprake in Durban en Brakpan geen dreigement gerig het aan kerkmanne wat teen apartheid getuig nie, of wat met hulle opsetlike wanvoorstelling die intelligensie van die publiek onderskat, 'n Klomp veragtelike deugniete!

Maar wat hierdie keer wel opvallender as ooit was, is dat die saak waar dit eintlik om gaan, onder soveel gedonder en gedruis so opsetlik ontwyk is. Die vermorselende voete het by dit wat in werklikheid gesé is, totaal verby gestorm agter die sprekers aan en die plattrap-maneuwer op hulle gaan uitvoer. Daar moet nou maar teruggekeer word van die veld van slagting om die saak uiteindelik uit te maak met Wie dit uitgemaak moet word.

Suid-Afrika word in die Christelike getuienis vanuit sy eie midde waaragtig nie gekonfronteer met liberalistiese of kommunistiese-geïnspireerde idees nie, maar met die lewende God en sy heilsopenbaring. Dit is 'n oer-konserwatiewe getuienis en, in vergelyking met die wyse waarop die Skrif ten dienste van die apartheidsideologie misbruik word, amper fundamentalisties. Dit gaan om die vraag: Watter lig word in die inrigting van ons volkslewe gevolg, dié wat van eiebelang, selfhandhawing, groepselvsug en nasievergoeding uitstraal, of dié van God en sy gebod? Wat is die sentrum van waar uit ons volkslewe ingerig word, die kruis van Christus met sy versoeningskrag van wêreld-historiese betekenis, of 'n apartheidsidee wat as sodanig juis die felste en radikaalste weerspreking is van wat aan die kruis geskied het?

Met apartheid as die allesbepalende middelpunt van ons politieke lewe en as die regverdigende beginsel van alle leed en onreg wat menseleuens in die proses aangedoen word, is niks, ja, niks minder nie as die Christendom in Suid-Afrika op die spel. En wat sal dit ons baat as ons ten koste van Christus en sy evangelie miskien — miskien! — daarin slaag om al die dinge waarvoor die heidene hulle bekommer, ons lewe en die beveiliging van ons voortbestaan as 'n blanke volk, te behou? Aan die ander kant mag ons Jesus tog wel seker op sy Woord neem dat „al hierdie dinge“ waarvoor ons ons so besorg maak, vir ons bygevoeg sal word as ons maar die koninkryk van God en sy geregtigheid, ook en veral in ons politieke lewe, eerste soek. As die lewe van gans Suid-Afrika maar ingerig en geleef word rondom Golgota as die sentrum daarvan.

Dit is die keuse waarvoor ons staan: Jesus, of die gode van ons eie heidendom. Daarom, so seker as wat God Hom tot Here en Christus gemaak het: Ons behoud of ons ondergang.

Dit is die kruispad waarby ons gekom het,

Die Ope Brief aan die Eerste Minister

— BEN ENGELBRECHT

Verontrus deur sekere uitlatings van die Eerste Minister tydens politieke vergaderings wat hy toegesprek het en die felle afkeur wat hy laat blyk het oor die feit dat predikante hulle met die politiek inlaat, het 'n aantal teoloë aan mnr. B. J. Vorster 'n ope brief geskrywe.

Dit het in ons land wye publisiteit geniet en daar was waarskynlik nie 'n enkele koerant wat dit, tesame met die Eerste Minister se reaksie daarop, en redaksionele kommentaar daarby, nie op 'n meer of minder breedvoerige wyse aan die orde laat

kom het nie. In die meeste gevalle egter, is die antwoord van die Eerste Minister veel vollediger geplaas as die ope brief, sodat dit moontlik is dat baie wat die koerantberigte gelees het, nie 'n duidelike beeld gekry het van waar dit eintlik oor gegaan

het nie. Daarom sal Pro Veritate-lesers dit ongetwyfeld insiggewend vind om dit alles weer 'n keer volledig onder oë te kry.

Die brief, wat op 21 Oktober persoonlik deur een van die ondertekenaars by die Eerste Minister se kantoor afgelewer is, met 'n begeleidende skrywe dat dit op Saterdag, 26 Oktober aan die pers beskikbaar gestel sou word, het soos volg gelui:

OPE BRIEF AAN SY HOOGEDELE B. J. VORSTER, EERSTE MINISTER VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA

Hoogedele Heer,

Ons rig ons met die verskuldigde eerbied tot u as die Regeringshoof van die Republiek van Suid-Afrika. Ons is diep bewus van die swaar verantwoordelijkheid wat op u skouers rus en van die eminente posisie wat u as owerheidspersoon by uitnemendheid beklee. Ons groet u met die bede dat genade en vrede vir u vermeerder mag word deur die kennis van God en Jesus onse Here.

Die ondertekenaars van hierdie ope brief aan u is kerkleraars en belydende lidmate van kerke en hulle almal staan voltyds in die diens van die evangelie van Christus.

Aanleiding tot hierdie brief is die feit dat u in die jongste verlede, terwyl u openbare politieke vergaderings toegesprek het, herhaaldelik u misnoë te kenne gegee het omdat daar onlangs van kerklike kant 'n skerp prinsipiële veroordeling uitgesprek is oor die owerheidsbeleid van apartheid.

U het voortgegaan om te sê dat predikante se roeping van hulle eis dat hulle die Woord van God verkondig en dat dit nie hulle taak is om van die preekstoel 'n politieke platform te maak en daar die werk van die Progressiewe Party, die Liberale Party of die Verenigde Party te doen nie.

Ons wil u graag volkome daarin gelyk gee dat die kansel nooit misbruik mag word ter ondersteuning van die een of ander politieke party in die partystryd soos dit op die party-politieke vlak gevoer word nie. Hoewel u die Nasionale Party nie ook vermeld het nie, wil ons graag aanneem dat u tog wel bedoel het dat die kansel ook nie ten dienste van die saak van dié party misbruik behoort te word nie.

Politiek, soos die kerk dit verstaan, is egter nie beperk tot die stryd wat hom afspeel tussen opponerende partye nie. Die regeringshandelinge van die owerheid is politiek in die hoogste sin, dog dit is geen party-politiek nie, maar ampsvervulling. Die owerheid, al kom hy ook via 'n partye-stryd aan bewind

in die demokratiese partye-struktuur, is ook geen party-instrument nie, maar dienaar van God wat aan Hom verantwoordelik is vir die regering van die hele volkslewe.

Die owerheid is egter nie as die enigste ampsdraer van Godswêreld in die wêreld gestel nie. Die kerk is ook daar as dienaar van God, eweëns aan Hom verantwoordelik vir die heil van die hele volkslewe. Dit is een en dieselfde volkslewe, dus een en dieselfde politieke werklikheid waarin sowel die owerheid as die kerk as dienaars van God optree. Hulle het nie twee, van mekaar duidelik afgrensbare take nie, maar albei is verantwoordelik vir die inrigting van die hele volkslewe volgens die heilige orde van Gods reg. Daar is wel 'n verskil wat betref die aandeel van elk in dieselfde taak. Die owerheid beklee die amp van magsuitoefening en die kerk dié van die verkondiging van Gods waarheid en die bediening van Sy Woord.

Daarom is dit ondenkbaar dat alle politieke spreke ooit op die kansels sal verstom. Alleen in die waarheid wat deur die kerk verkondig word, kan by gesaghebbend uitgesprek word wie die owerheid is, nl. dienaar van God aan wie Hy die regeermag in Sy wêreld toevertrou het. Die kerk kan ook nie ophou om vir die owerheid te bid en teenoor die owerheid en inderdaad teenoor alle mense te getuig sonder om die uitdruklike gebod van God te oortree nie.

Vanuit die waarheid wat aan hom toevertrou is, moet die kerk getuig wat die wêreld en die menselewe is, wat Gods bedoeling daarmee is en wat die bestemming daarvan is, wat reg en geregtigheid is en hoe die lewe van enkelinge en volke voor sy aangesig geheilig moet word. Die kerk het dus 'n goddelike roeping ten opsigte van die politiek; en as hy dit sou versaak, is hy ongehoorsaam aan God en pleeg hy werklik verraad teenoor die owerheid.

Die owerheid kan met alle reg die positiewe steun van die kerk verwag en staat maak op sy voorbidding by

God en sy voorspraak by die volk. Dog die kerk sal ook die handelinge van die owerheid moet toets aan die maatstawwe van Gods Woord. Voorts is hy verplig om bestraffend en veroordelend te getuig wanneer daar opgetree word in stryd met die wil van God soos in sy Woord geopenbaar.

Wat nou betref die apartheidsbeleid van die regering waarvan u aan die hoof staan, is dit klaarblyklik nie in ooreenstemming met die bedoeling van God soos Hy dit in sy Woord geopenbaar het nie. Dit bots teen die algemene Christelike geloofsoortuiging. Enige kerk in Suid-Afrika wat die beleid van apartheid, soos dit in ons land geleer en toegepas word, wil regverdig as in ooreenstemming met die Christelike geloofsen sedeleer, doen dit teen die klaarblyklike getuigenis van die Skrif in. Terwyl so 'n kerk daarmee 'n diens van uiters kortstondige en twyfelagtige aard aan 'n politieke party en sy saak bewys, is dit in die grond van die saak 'n ondiens aan ons land en aan die owerheid. Die hoogste diens wat die kerk tans aan die owerheid in ons land kan bewys, is om met die grootste erns en in Gods Naam by hom daarop aan te dring om hom van sy apartheidsideologie te bekeer. Hoe radikaal hierdie getuigenis ook mag wees, die kerk het geen ander keuse as hy in gehoorsaamheid aan God wil spreek nie.

Met droefheid en verbasing het ons dus verneem dat u selfs so ver gegaan het om aan kerkmanne wat die owerheidsbeleid veroordeel, 'n dreigement te rig met die woorde: „Skei uit, skei dadelik uit. Die kleed wat u dra, sal u nie beskerm nie”. (*Die Vaderland*, 28 September 1968). Nie dat ons in enige opsig daardeur afgeskrik word om met ons getuigenis voort te gaan nie. Ons wil u in alle beleefdheid dog met die grootste beslistheid verseker dat so lank as wat daar gepoog word om die beleid van apartheid met 'n beroep op Gods Woord te regverdig, ons sal volhard in die ontkenning van die geldig-

heid daarvan; en dat so lank as wat daar beweer word dat die toepassing van hierdie beleid voldoen aan die norme van die Christelike sedeleer, ons sal volhard in die ontkenning van die geldigheid daarvan. Nie om ons ontwil of uit vrees vir wat daar met die gesante van Christus kan gebeur, is ons oor u uitlating diep ontsteld nie, maar omdat u as hoof van ons regering so iets kon sê. Dit verskaf vir ons aanleiding tot bekommernis oor die heil van Suid-Afrika.

Wat u dreigement ook al mag beteken en watter maatreëls u ook al in gedagte mag hê om dit ten uitvoer te bring, dit sal nie die eerste keer in die geskiedenis wees dat 'n owerheidsfiguur hom aan gesante van Christus vergryp vanweë hulle getuïenis nie. Dit het in ons tyd herhaaldelik reeds in Kommuniste-lande gebeur. Tot op datum is die kerk in die Sowjet-Unie verplig om te konformeer aan die eise van die owerheid wat aan hom 'n smal „geestelike” arbeidsfeer voorskryf waarin hy mag optree. Dit is tog sekerlik nie die patroon waarvoor Suid-Afrika bestem is nie.

Die mag van owerhede het dikwels reeds tallose gesante van Christus laat ly, maar wanneer 'n getroue getuïenis gelewer word, is die lewe van die kerk nog telkens daardeur versterk. Voorts het hulle wat die kerk vervolg het, telkens weer ontdek dat Christus uiteindelik geblyk het die Rots te wees teen Wie almal verpletter word wat hulle teen Hom en sy ewangelie verset.

As u dit werklik bedoel het om 'n dreigement aan dienaars van Christus voor te hou en as u werklik bedoel om dit uit te voer, dan wil ons met die grootste erns en in sy Naam by u pleit

om daaraan te dink dat u besig mag wees om die bedoeling van God te weerstaan.

Ter wille van die hoogheiligheid van u amp en ter wille van die heil van Suid-Afrika wil ons by u pleit om aan alle kerke in Suid-Afrika en aan alle gesante van Christus die versekering te gee dat hulle ongehinderd kan voortgaan om die Woord van God te verkondig, óók in sy toepaslikheid op die sosiaal-etiese vraagstukke in ons land.

Ons besef tot ons smart dat alle kerke in ons land nie uit een mond spreek nie en dat dit nie gebeur dat die kerk ondubbelzinnig getuïenis omtrent hierdie aangeleentheid lewer nie. Nogtans het die owerheid self ook 'n insig in Gods Woord en sal uiteindelik self moet uitmaak of die beleid wat hy volg een is van gehoorsaamheid aan God. In laaste instansie is u nie aan die krek verantwoordings verskuldig nie, maar aan God aan wie u rekenskap moet gee. Maar, in Gods Naam, en selfs indien u nie daarmee saamstem nie, u mag geen houding van intoleransie aanneem teenoor kerklike getuïenisse wat, in ooreenstemming met wat die Skrif leer en in ooreenstemming met die algemene Christelike geloof, die apartheidsbeleid as strydig met die Bybelse waarheid veroordeel nie.

Ten slotte wil ons u graag verseker dat dit vir ons gaan om die heil van gans Suid-Afrika. Ons verwag egter van ons owerheid geen wonderwerke nie, dog slegs die erkenning dat dié heil nêrens anders te vinde is nie as in gehoorsaamheid aan God en Sy Woord. Slegs gehoorsaamheid aan die eise van die geregtigheid en die liefde soos geopenbaar in Gods Woord kan vir ons werklik die betroubare bolwerk wees

DIE ANTWOORD

aanval verbaas my nie. Alle liberaliste en linksgesindes doen dit.

Dat u egter die vermetelheid aan die dag lê om my Kerk aan te val soos u doen, verwerp ek met die diepste veragting. Dit geld ook ander kerke, die naars van die Evangelie en gelowige lidmate van ander kerke wat wel in afsonderlike ontwikkeling glo.

Uit u skrywe blyk dit vir my duidelik dat u nie na opheldering of die waarheid soek nie, maar dat dit net vir u gaan om propaganda te maak en daarom sal ek nie verder op u brief antwoord nie, behalwe om vir u te sê dat u vroom praatjies my nie imponeer nie en my net laat dink aan die Fariseër van ouds wat op sy bors geslaan het en gedank het dat hy nie soos ons is nie. Ek is ook dankbaar vir dié verskil.

Ek herhaal dat as geestelikes standpunte inneem soos sekere Eerwaarde Wimmer:

„The Government, like us, cannot serve two masters, and in serving apartheid, it has rejected God and cannot therefore claim to be Christian.” — *Rand Daily Mail* — 23 September, 1968; dan sal u van my kant reaksie kry.

Laastens pas dit u nie om martelaar te probeer speel deur my woorde uit verband aan te haal nie en u sal niemand daarmee bluf nie.

My antwoord is duidelik en my woorde spreek vir sigself soos blyk uit die bylae wat aan my brief geheg is.

teen onheilsmagte soos die outoritêre Kommunisme met sy bedrieglike heilsleer. Die kerk weet dat daar in hierdie sondige wêreld geen volmaakte heilstaat van enige owerheid te wagte kan wees nie. Hy het egter die reg om te verwag dat die mikpunte wat die owerheid vir homself stel, in ooreenstemming sal wees met die ewangelie. Hy verwag van 'n owerheid bestaande uit Christenmense dat hy die offer van die versoening, deur Christus aan die kruis volbring, sal laat geld as die middelpunt van die inrigting van ons volkslewe — nie die idee van apartheid wat die goddelike heilshandeling wat daar op Golgota voltrek is, so grondig verloën nie. As die owerheid dit maar wou aanvaar, sou hy in die Kerk van Christus sy getrouste bondgenoot vind te midde van die moeilike take in ons land.

Ons het, hoogedele heer, in hierdie brief vrymoediglik tot u gespreek. Ons het deurgaans getrag om die eerbied wat ons aan u verskuldig is, nie vergeet nie. Ons het egter ook probeer om ons standpunt met groot beslistheid te stel dat ons ons nie die swye sal laat oplê waar ons ons geroepe voel om in die Naam van Christus te spreek nie. Ons doen 'n ernstige beroep op u om ons reg en plig daartoe te erken, te eerbiedig en te beskerm.

Met verskuldigde hoogagting,
u dienswillige dienaars,
Geteken: Biskop B. B. Burnett, C. F. B. Naudé, Eerw. J. A. Swanepoel, Pastoor S. K. F. Windisch, Dr. B. Engelbrecht, Dr. W. B. de Villiers, Prof. dr. A. S. Geysler, Eerw. P. A. Welsh, Eerw. John D. Davies, Aartsbiskop R. Selby Taylor, Dr. Elfie Strassberger, Eerw. J. Wing.

Dit het my as Christen gelowige baie diep geskok dat u vir politieke voordeel bereid is om ander Christen gelowiges en hul kerke in sulke taal aan te spreek en hoewel miskien tevergeefs, wil ek weer 'n ernstige beroep op u doen om na die wese van die prediking terug te keer en aan u gemeentes te verkondig die Woord van God en die Evangelie van Christus.

Hoogagtend,

(Geteken): B. J. Vorster

Akskrif/JB

Uittreksel uit toespraak gelewer deur Sy Edele die Eerste Minister te Brakpan op Vrydag, 27 Sept. 1968.

Ek sê daar is mense wat graag die orde omver sou wou werp; een groep is hierdie klein pienkietjies wat ek nou mee gehandel het, maar daar is 'n ander groep — daar is 'n ander groep wat in Suid-Afrika hulle kop begin uitsteek — ek het reeds daarteen gewaarsku en dit is die mense wat onder die dekmantel van godsdiens die orde in Suid-Afrika wil versteur.

Mnr. die Voorsitter, ek het by Durban 'n baie sterk beroep gedoen en ek wil dit vanaand in al die erns tot my beskikking vanaand hier herhaal.

U wat vanaand hier is en ek wat op hierdie platform staan, ons het die hoogste respek en die eerbied vir die kansel

Die Eerste Minister se antwoord daarop, wat die datumstempel 24/10/1968 dra, lui soos volg.

Waarde Here,

Ek het u brief van 21 Oktober 1968 ontvang en sluit vir u inligting in 'n afskrif, volgens bandopname, wat ek op Brakpan gesê het.

Dit strook natuurlik nie met wat u in u brief beweer en waarop u 'n deel van u aanval grond nie. U het ook nie soos 'n mens sou verwag by my probeer vasstel wat die werklike posisie is nie. Dit verbaas my egter nie want die doel van u skrywe is duidelik. Die Regering en die Nasionale Party moet onder die dekmantel van godsdiens aangeval word en teen die wêreld verdag gemaak en aangekla word.

Dit is natuurlik nie die eerste keer in ons geskiedenis dat dit gebeur nie. Piet Retief moes hom al in sy tyd bekla oor die geestelikes wat onder die dekmantel van godsdiens hom en sy mense by die wêreld aangekla het. Die meeste van u ken waarskynlik nie ons geskiedenis nie, maar dit is net moontlik dat mnr. C. F. B. Naudé dit dalk nog ken en dan kan hy dit aan u ander verhaal!

Dit is natuurlik u reg om u kansels te verlaag tot politieke platforms om die Regering en die Nasionale Party aan te val, maar dan moet u nie kleinserig wees wanneer ek en andere op u politieke toesprake reageer soos ek wel gedoen het nie. Dat u afsonderlike ontwikkeling

wat in die Huis van die Here staan en van daardie kansel af moet die Woord van God verkondig word; van daardie kansel verwag ons dat die evangelie van Christus aan ons as sondige mense gepredik sal word; mense moenie die kansel misbruik om politieke-doeleindes in Suid-Afrika te probeer bereik nie.

Ek is bewus daarvan dat daar van hierdie geestelikes is wat op die huidige moment glo — of hulle al tot die beplanning daarvan oorgegaan het dit weet ek nie, daarom plaas ek dit nie hoër as wat ek dit nou vanaand hier stel nie, maar daar is van die geestelikes in Suid-Afrika wat daarmee speel en die gedagtes onder mekaar rondgooi dat hulle hier in Suid-Afrika die soort van ding moet doen wat Martin Luther King in Amerika gedoen het — ek wil vir hulle sê skei uit; skei dadelik uit want die kleeft wat u dra sal vir u nie beskerm as u dit probeer doen in Suid-Afrika.

* * *

Dat hierdie antwoord vir die skrywers diep teleurstellend was, sal waarskynlik vir elke leser wat hom probeer inleef in die gees en toon waarin die ope brief geskrywe is, vanselfsprekend wees. 'n Mens se eerbied vir die hoë owerheidsamp weerhou jou daarvan om aan jou pen vrye teuels te gee. 'n Paar opmerkings moet my egter van die hart.

Eers net, in alle bescheidenheid, 'n klein korreksietjie wat betref mnr. Vorster se verwysing na die „Fariseër van ouds“. Dié het nie op sy bors geslaan nie. Dit was die tollenaar.

En dan is daar 'n vraag wat my in verband met hierdie vergelyking van die ope brief-skrywers met die Fariseër erg ongemaklik laat voel. Wat moet afgelei word uit die Eerste Minister se woorde: „Ek is ook dankbaar vir dié verskil?“

SKULDIG

Hierdie hou wat mnr. Vorster na ons geslaan het, was natuurlik nie heeltemal 'n slag in die lug nie. Daar kom dan telkens ook 'n diep skuldgevoel oor 'n mens as jy Rom. 2:17-29 lees: „Kyk, jy dra die naam van Jood en steun op die wet en beroem jou op God, en jy ken sy wil en onderskei die dinge waar dit op aankom . . . jy dan wat 'n ander leer, leer jy jouself nie?“ ens. Een van die ergste dinge wat my ooit kan oorkom, is wanneer iemand my in hierdie hoek vaskeer. Nie slegs omdat 'n mens so weerloos staan teenoor so 'n beskuldiging nie, maar veral omdat dit so onweerlegbaar waar is. Die pretensie en huigelary, ook in my lewe — daarin het die Eerste Minis-

ter gelyk, en daarom het ek byna my hare voel rys van pure selfbewustheid toe ek lees wat hy ook van my as een van die ondertekenaars van die ope brief sê — laat my wankel op die rand van die verderf. En ek is geneig om te vra — maar lê daarin nie ook alweer iets van 'n ontkenning dat dit op my van toepassing is nie — ek is geneig om te vra: Is dit nie die grootste vloek van ons almal se lewe nie? Ons onwaaragtigheid, ons onopregtheid, ons waan dat ons God en die mense kan bluf, die vrome dekmantel waarmee ons ons selfsug, ons liefdeloosheid, ons onchristelikheid so angsvallig kan probeer bedek. Die verbeelding dat ons voor God regverdiger is as ander, ja, selfs regverdiger as die hele wêreld en as alle ander wat ook die naam „Christen“ dra. En dan die wete, diep in 'n mens se hart, soms sluimerend, maar knaend wakker as dit deur die geringste insinuasie opgewek word, dat ons selfverworwe en angsvallig-vertroetelde regverdiger-wees-as-die-andere-mense 'n w a a n, 'n verbeelding, 'n pretensie is waarmee ons niemand, ook nie onself, op die duur kan bluf nie. Dit behoort genoeg te wees om enige mens, behalwe die kei-harde, ewig onberoulike Fariseër, soms in sy ware kleure te laat uitbars, ten minste dan voor God, met die kreet van 'n boeteling wat hierdie keer nie naastenby so welluidend om genade roepend is as dié van die tollenaar in die tempel nie. Dan praat die ontmaskerde Fariseër met 'n rouheid van siel en stort sy belydenis voor God uit in woorde waarin daar 'n alte duidelike herinnering aan sy mislike selfaanprysing oorgebly het: „Maar wie, o God, sal daar bestaan, waar al ons werk van skyn ontdaan, eens in u weegskaal word gewoë? Wie sal bestaan, waar heilige reg die lot van groot en klein besleg, die oordeel niks as reg gedoë? Sal ons gewete Gods bestel nie billik, waar Hy vonnis vel?“ (Ges. 191:3).

Of . . . of is politici nie so sensitief hiervoor nie?

ONBILLIK

Wat sou mnr. Vorster bedoel as hy sê dat ons hom aan die Fariseër van ouds laat dink, as hy ons dus so pynlik bewus maak van hoe naak ons ook maar voor God staan, en dan meteens sê dat hy ook dankbaar is vir dié verskil?

Sleg-wees is al erg genoeg — en dit is ons almal in een of ander

graad. Maar sleg-wees onder die vrome skyn van goed-wees — en dit is wat mnr. Vorster blykbaar van ons dink; en wat my betref, ek het géén verweer teen so 'n beskuldiging nie — is nog erger.

Om God te dank dat jy nie soos die slegte mense is nie, is, volgens die algemene interpretasie van die gelykenis, erger as om sleg te wees. Maar waar pas dit in, watter trap van vergelyking is toepaslik op die mens wat God dank vir die verskil tussen hom en dié wat erger is as die slegtes?

Ons geagte Eerste Minister is lief daarvoor om die woord „super“ te gebruik as hy na mense verwys wat, volgens sy oordeel, in hulle eie oog in so 'n oortreffende trap vir sekere deugde kwalifiseer dat dit hulle, volgens sy oordeel, totaal diskwalifiseer: Super-Christene; super-Afrikaners. Nouja: Die man wat God dank dat hy nie soos die ander mense en soos die tollenaar is nie, is die Fariseër. Wat sou die Eerste Minister nou iemand noem wat God dank dat hy nie soos die Fariseër is nie?

Ek glo waarlik nie dat die kategorie waarin die Eerste Minister homself hier geplaas het, die een is waarin hy hom bevind, tuishoort of wil wees nie. Dit is dan ook nie die rede waarom sy woorde my so ontstel het nie. Ek wil eerder aanneem dat dit hom — en ek sê dit met alle eerbied — in 'n oomblik van haas en ongeduld, van 'n intense emosionele afkeer van die „politieke priesters“, en daarom van onnadenkendheid, ontglip het. En hier lê die eintlike rede vir my ontsteltenis.

Die indruk wat 'n mens dan ook uit die antwoord van die Eerste Minister kry, is dat hy nie simpatiek gereageer het nie, maar uiters kortaf, om dit sagkens te stel. 'n Mens wil byna sê: Onbillik.

In die ope brief is mnr. Vorster se woorde wel onvolledig aangehaal. Maar uit verband? Is dit werklik so dat dit géén rede tot verontrusting gee wat betref die vryheid, reg en plig van evangeliedienaars, wat nie in apartheid glo nie, om hulle oortuigings in die openbaar te kenne te gee en hulle geloof uit te leef?

CHRISTELIK?

Daar moet onthou word dat die rassebeleid van die Nasionale Party iets meer en iets anders is as 'n praktiese reëling vir die ordening van ons veclassige samelewing. Dit is gebaseer op 'n wêreld-, lewens- en

mensbeskouing wat nie slegs vir sommige Christene in Suid-Afrika nie, maar vir die oorgrote meerderheid van die Christene in die hele wêreld uiters aanstootlik is omdat dit so lynreg in stryd is met basiese waarhede van die Christelike geloof.

Dis nie uit bemoeisiekheid met politieke aangeleenthede dat daar vanuit kerklike kringe al hoe beslister stelling ingeneem word teen die politiek van apartheid nie, maar dit is omdat hierdie politiek die Christelike geloof self en die uitlewing daarvan so diep raak. Die uitlewing van die Christelike geloof, waarby evangeliedienaars en kerke die hoogste belang het, geskied nie slegs op die persoonlike of op die kerklike vlak nie, maar op die hele politieke vlak, met alles wat dit omvat. Werklike uitlewing van die geloof kan ook alleen geskied op 'n suiwer geloofsgrondslag. Op die grondslag van die apartheidsideologie kan daar nie werklik Christelik geleef en gehandel word nie, al sou daar, vanuit 'n humanitêre oogpunt, binne die raamwerk van apartheid veel goeds gedoen kan word. Met apartheid as die ordenings-beginsel van die samelewing in ons veelrassige land kan daar sendingwerk gedoen word, onderwysgeriewe en mediese dienste vir nie-blankes voorsien word, maatskaplike en politieke opheffingswerk ten behoeve van nie-blankes gedoen word, ens., ens.; maar dit alles, met sendingwerk inkluis, is op die keper beskou, niks meer as 'n humanitêre filantropie buite die sfeer van die Christelike geloof nie. En hoe ons ook al spook en spartel om die kwalifikasie „Christelik” daarvoor toe te eien, so lank as wat dit op die grondslag van apartheid geskied, is dit eenvoudig nie Christelik nie en kan dit ook nooit word nie, omdat apartheid met Christus niks te doen het nie. Hy is eenmaal nie die Heer van apartheid nie, maar die Heer van die versoening. Hy het nie aan die kruis gesterf om middelmure van skeiding te *bou* nie, maar om dit *af te breek*. Dáárom is apartheid so verwerplik: omdat dit die Christelike geloof ten diepste weerspreek en die Christelike lewe in ons veelrassige land van binne uithol. van Christus en sy evangelie ontledig en dit vul met 'n soort humaniteit wat, watter skitterende fasette dit ook al mag vertoon, nie eers algemeen menslik is nie, maar 'n eienaardige, Suid-Afrikaans-gestempelde apartheidskarakter dra.

VERWERPLIK

Die verwerplikheid van hierdie politiek lê dus nie in die eerste instansie daarin dat dit mense veronreg nie, al is dit onweerlegbaar waar dat die groeiende aantal wette i.v.m. rasse-verhoudinge sedert 1948 en die toepassing daarvan vir talle nie-blankes ook leed en veronregting meegebring het. Dit raak egter nie die kern van die saak nie, en daarom is dit betreklik sinloos om apartheid te probeer beveg met stories van hoe die nie-blankes sedert 1948 verdruk word. Net so sinloos is dit om hierdie, in baie gevalle ongegronde, stories te weêrlê, en apartheid as 'n ideale Christelike beleid te probeer verdedig, met die argument van die miljoene wat aan sendingwerk en algemene opheffingswerk onder nie-blankes bestee is en bestee word. Die vraag of nie-blankes vandag slegter of beter daaraan toe is as 20 jaar gelede is in die geheel eintlik nie ter sake by 'n beoordeling van die apartheidsideologie vanuit Christelike oogpunt nie. Die mens sal immers nie van brood alleen lewe nie. Talle mense in kommunistiese Rusland leef vandag ook op 'n hoër peil as in die tyd voor die revolusie.

Die verwerplikheid van ons rassebeleid lê daarin dat dit 'n idee as grondslag, as middelpunt van die inrigting van ons samelewing gekies het wat, juis omdat dit 'n veelrassige samelewing is, in sy wese die radikaalste weerspreking is van wat Christus aan die kruis moontlik gemaak het. As ons 'n Christelike volk en as Suid-Afrika 'n Christenland wil bly, is daar vir ons net een moontlikheid, nl. om uit te gaan van die geloof dat *samelewing* van alle rasse in Suid-Afrika *Christus se heilsgawe* aan ons is, en ons weg tastend, van stap tot stap in gehoorsaamheid aan sy Woord, vanuit hierdie uitgangspunt van die geloof te soek. Die apartheidsideologie ontken hierdie moontlikheid. Dit twyfel nie eers daaraan nie, maar verwerp dit en stel in die plek daarvan presies 'n teenoorgestelde idee. Nie *samelewing* nie, maar *skeiding* is die grondbeginsel daarvan. As *dit* nie *onchristelik* is nie dan is dit ten minste *voorchristelik* of miskien *post-christelik*. Maar met Christus en sy heil het dit nou eenmaal niks meer te doen nie. Tog word daar steeds angsvallig gepoog om dit onder die bedekking van 'n Christelike kleed („dekmantel”)

te laat bly en die filantropiese bordsels van hierdie kleed ten bewyse voor te hou dat die Christelike aanspraak geldig is. Daarom moet die Christelike getuie daarteenoor radikaal ontkenning staan, tydig en ontydig — om Christus ontwil en ter wille van die behoud van die Christendom in Suid-Afrika.

VERBAND

Dit is egter lank reeds duidelik dat dat hierdie Bybelse kritiek teen apartheid in ons land ten ene male onwelkom en onaanneemlik is. Daar is hoegenaamd geen bereidheid om daarna te luister nie. Daar is (en word) inderdaad ook allerlei stappe, van 'n meer of minder drastiese aard, gedoen om dit die swye op te lê, om dit by die volk onder die diepste verdenking te bring en om dit oneffektief te maak. Talle voorbeelde kan genoem word, maar ek volstaan met 'n herinnering van die besoek van die Veiligheidspolisie aan die kantore van die Christelike Instituut.

Kan mnr. Vorster ons nou kwalik neem dat ons sy waarskuwing aan kerkmanne wat hulle met die politiek inlaat, in 'n breër verband gesien het as dié van sy verwysing na mense wat sou beplan om in Suid-Afrika te doen wat Martin Luther King in Amerika gedoen het — in dié verband nl. van die lank onder ons aanwesige gees van onverdraagsaamheid teenoor die Christelike getuie?

DEKMANTEL

Dan die beskuldiging dat die bedoeling van die ope brief sou gewees het om die regering en die Nasionale Party onder die dekmantel van godsdiens aan te val en teen die wêreld verdag te maak.

Dat die saak stellig — veral vanweë die antwoord van die Eerste Minister — 'n ongunstige indruk na buite gemaak het, val nie te ontken nie. Maar as mnr. Vorster daarvoor so begaan is, en as hy werklik daarvan oortuig was (en ons kon oortuig) dat dit onnodig was, omdat ons hom misverstaan het, hoekom het hy nie die publikasie van die brief, ter wille van die indruk na buite, gekeer of ten minste probeer keer nie? Dit was sekerlik nie die skrywers se bedoeling om in die eerste instansie hulle gevoelens teenoor „die wêreld” uit te spreek nie. Wel was hulle bewus daarvan dat

die wêreld moontlik daarvan sou kon kennis neem. Iets wat in die openbaar gesê word, gaan die wêreld in. Die woorde van die Eerste Minister, wat tot die brief aanleiding gegee het, sou ook wêreldnuus word, sonder dat hy dit miskien opsetlik so bedoel het. En die vraag moet tog wel gestel word of die „Skei uit; skei dadelik uit” wat ons regeringshoof aan kerkmanne gerig het, bevorderlik kon wees vir die gunstige beeld van Suid-Afrika. Die skrywers van die brief het egter gevoel dat dit *vir Suid-Afrika* 'n saak van die grootste openbare belang is, en daarom het hulle 'n *ope* brief geskrywe. Tog sou hulle meer as gewillig ge-wees het om dit van publikasie te weerhou as mnr. Vorster tussen die datum van die ontvangs van die brief en dié van die publikasie daarvan — as sy woorde werklik tot skade van Suid-Afrika verkeerd geïnterpreteer is — laat blyk het dat daar deur 'n verduideliking van sy kant (al sou hy dan ook gemeen het dat hy dit nie aan óns verskuldig is nie, maar dan tog aan Suid-Afrika) een en ander opgeklar kon word.

Liefde vir Suid-Afrika is waarlik ook nie iets waarop die Eerste Minister en sy party 'n alleen-aanspraak het nie. Dit is tog 'n onloënbare feit dat die onguns waarin ons land by feitlik die hele wêreld staan, aan niks anders toegeskryf moet word nie as aan die beleid wat sedert 1948 deur die regering gevolg word. En die wêreld — ook die Christelike wêreld — het hom feller teen ons gekeer namate ons ons onchristelike en onbybelse rasse-ideologie onder 'n dekmantel van Christelike geloof en Bybelse gehoorsaamheid ingetrek het. Dit is hoog tyd dat ons regering en almal wat sy beleid as Christelik verantwoord aanvaar en verdedig, sal beseef dat die ontkenning van hierdie aanspraak nie 'n dekmantel vir wat ook al is nie, maar dat dit intendeel die dekmantel afruk. As volk, met ons owerheid inkluis, is ons waarskynlik nog Christelik genoeg om, as dit eenmaal tot ons deurdring dat dit 'n onhoudbare aanspraak is dat ons rasse-beleid Christelik sou wees, dan ook geheel en al daarvan af te sien. Hoe lief ons Suid-Afrika het en of ons hom werklik met 'n suiwere liefde liefhet, hang daarvan af of ons dáartoe bereid sal kan wees . . . selfs al sou dit beteken dat die Nasionale Party „met Christus gekruisig” moet word.

ALTERNATIEF

Maar wanneer daar nou vir so 'n radikale „bekering” gepleit word, beteken dit tog werklik nie dat daarvoor gepleit word om holdersteholder tot 'n grootskaalse integrasie van die rasse oor te gaan nie. Waarvoor daar gepleit word, is in die grond van die saak dat die inrigting van die samelewing in Suid-Afrika rondom 'n ander middelpunt sal geskied, vanuit 'n ander beginsel. Hierdie middelpunt — en daarvoor moet die Christelike getuigenis nie huiwer om in absolute terme te spreek nie — is die kruis van Christus. Daar rondom heen word die Nagmaal gevier. Dáár ontstaan daar gemeenskap. In hierdie gemeenskap is daar wel 'n — essensiële! — verskeidenheid (wat daarom ook nooit vervloei in 'n „gelykskakeling” van almal in 'n groue eenvormigheid nie); maar géén apartheid nie! Die kruis van Christus is egter nie slegs 'n kerklike nie, dog 'n wêreldhistoriese realiteit. Die Gekruisigde is Koning van die konings en Here van die here. Daarom is ook die Nagmaal, as grondvorm van die Christelike gemeenskap, nie 'n binne-kerklike aangeleentheid nie. Dit is die deur God gegewe heilsmiddelpunt van die aardse, politieke lewe in sy ganse omvang. Van daar uit en daar rondom heen moet die aardse lewe ingerig en die volkslewe georden word. Vir 'n land met 'n heterogene bevolkingsamestelling, soos Suid-Afrika veral, is dit van konstitutiewe betekenis met die oog op die inrigting van ons samelewing. En ons aanspraak op Christelikheid staan of val met ons aanvaarding of verwerping hiervan.

Dis geen vroom praatjies, soos die Eerste Minister wil te kenne gee nie. Niks minder nie as die vraag of ons 'n Christelike land is en sal wees, word op hierdie punt beslis. Dis ook nie 'n werklikheidsvreemde geteoretiseer nie. Om na hierdie heilsmiddelpunt terug te keer en ons samelewing van daar uit in te rig, sal nie ons verhoudingsvraagstukke oornag oplos nie. Immers, in hierdie wêreld word geen vraagstuk in werklikheid opgelos nie. Dit geskied eers in die hiernamaals. Die verskil met apartheid is egter van fundamentele aard. Apartheid bied géén hoop nie. Vir niemand in Suid-Afrika nie. Dit kan hoogstens nog vir 'n beperkte tyd die Nasionale Party in die regerings-

kussings hou. Van hierdie heillose politiek (en omdat dit wesenlik heilloos is, daarom is dit in die praktyk ook volkome onrealisties) moet Suid-Afrika maar afsien, en hoe eerder hoe beter. En die alternatief is nie domweg „integrasie” te noem nie. Die alternatief is 'n politiek waarvan heil in Christus die middelpunt sal wees en die Christelike hoop die horison.

REALISME

Aanvaarding hiervan sal beteken dat ons as 'n volk (saamgestel uit meerdere volke) op die geloofsweg moet voorttrek sonder om te weet waar ons sal kom — maar tog met die vaste sekerheid dat dit nie nêrens heen, in elk geval nie na die afgrond toe lei nie. Dit is die enigste werklike realisme wat ons aan die dag kan lê, hierdie realisme van die geloof. Ons gaan dan uit van die wete wat God se bedoeling met ons is en in gehoorsaamheid aan hierdie bedoeling tas ons ons weg af van stap tot stap die toekoms in. D.w.s. ons gaan daarvan uit dat *samelewing* van die rasse in Suid-Afrika nie slegs moontlik behoort te wees nie, maar dat dit in Christus as heilsgawe inderdaad aan ons gegêe is. En soos die heiligmaking in die persoonlike lewe geskied vanuit die gawe van ons volkome regverdiging, so geskied 'n inrigting van die samelewing in gehoorsaamheid aan Gods bedoeling vanuit die verwagting van die stad wat fundamente het, waarvan God die boumeester en oprigter is.

Hoe 'n heiliging van ons politieke lewe, m.n. van ons veelrassige samelewing, rondom Gods heilsgawe en vanuit sy belofte daar sal uitsien, is vooraf nie in enige vaste patroon te ontwerp nie. Daarom is integrasie nie die eenvoudige alternatief vir apartheid nie. Die alternatief vir 'n politiek waarin alles daarop ingestel is om apartheid te probeer teweegbring tussen 'n verskeidenheid van rasse wat oor 'n tydperk van eeue as een geheel, van heterogene samestelling, bestaan en gegroei het, is 'n politiek waarin alles daarop ingestel sal wees om hierdie heterogeen-saamgestelde geheel as 'n gemeenskap te laat funksioneer — rondom die Nagmaalsgemeenskap as die grondvorm daarvan, en in 'n politieke orde waarin Christus die Opperheer, die owerheid dienaar in sy Ryk en

die volk, in sy volle verskeidenheid van rasse en tale, Godsvolk sal wees.

Dit is stellig nie billik om alle kritiek wat daar vanuit die Christelike geloof teen apartheid ingebring word, en alle soeke na 'n werklike Christelike alternatief, met veragting

te verwerp en op een vlak te plaas met wat „alle liberaliste en linksgesindes” doen nie. Die Eerste Minister en sy party sal wyslik handel om 'n ietwat simpatieker houding aan te neem teenoor „geestelikes” wat so 'n radikale kritiek vanuit Christelike geloofsoortuiginge teen apartheid in-

bring. Daar steek miskien iets meer in as die ydel geklap van vroom praatjies en fariseïsme. En dit kom miskien uit 'n suiwerder liefde vir Suid-Afrika en 'n dieper besorgdheid oor ons land as wat baie apartheidsfanatiese, wat ons land al soveel skade berokken het, kan droom om te hê.

THESES ON FUTURE FORMS OF MINISTRY

— FR. GEORGE TAVARD*

Prospects for the priest-people ratio in the next decades look extremely bad. All nations report amazing drops in the numbers of seminarians. The number of priests who, for one reason or another, leave the active priesthood has considerably increased in the last few years. Pope Paul VI's recent return, with the encyclical HUMANAE VITAE, to a non-collegial practise of authority is bound to multiply this discouragement of some and the revolt of others, thereby opening the gate to a mass exit from the ministry.

Several remedies have been suggested. The most radical has been proposed by Msgr Ivan Illich: to focus the life of the people of God on deacons rather than on priests. This would entail a shift in Catholic life, in which participation in the Eucharist would give way to other forms of worship. In this lies the weakness of Illich's conception. The deacons would obtain the Eucharist from a priest and distribute it to their congregation. The accent would then be placed on the continuing real presence after the sacrifice, rather than on actual participation in the offering. The theological and devotional clock would then be put back to the worst features of Counter-Reformation thought and piety — an appalling process for a renovation!

A better solution has been suggested in Adrien Hastings' book, **Church and Mission in Modern Africa**: we should change the form of the priesthood, so that good Christian men, married or not, can be ordained without undergoing long specialized training; and there should be a variety of priestly ministries, some requiring longer and deeper studies than others.

The following 'theses' follow the same general lines as Fr. Hastings' proposals and wish to complement them.

1. The work of the priest should be centered exclusively on sacramental activity; his main task is to lead the Eucharistic prayer and to preside over the sacramental life of the faithful. Everything else that priests have done as part of their ministry can be

done by other persons: teaching catechism, giving marriage or convent instructions, building schools or churches, supervising schools, counselling, visiting the sick, moderating youth and adult groups, keeping account books or baptismal and marriage registries, keeping the census, raising funds, etc.

2. The skills needed for all these ministerial, but not priestly, tasks, are found today in many lay professions; teachers, architects, school superintendents, psychologists, social workers, accountants, secretaries, public relation specialists, lawyers, etc., can advantageously replace priests in their non-sacramental tasks.

3. A priest who does no other form of ministry than lead the people in worship and provide the sacraments need not be full-time, but may in many cases engage also in secular activities to support himself and his work.

4. A parish should be run by a team of persons whose interests and capacities cover the entire scope of the traditional care of souls: priest, social worker, marriage counsellor, catechist, youth leader, etc. Most of these need not be full-time at the service of the parish, but all should devote a certain amount of time to it, the rest being used for gainful employment in the same or another field of work. In many places, a certain number of full-time ministers are needed. In any case, the total (sacramental and non-sacramental) care of a parish must be in the hands of a collective leadership, each type of ministry being needed by all the

other types. In most parishes, the only full-time minister needed is the secretary.

5. Each of these ministers should be competent in his field; yet none should be expected — as the post-Tridentine priest was — to behave like a superman. There is no compelling reason to reserve any function to celibates, although the classical arguments for a connaturality between priesthood and celibacy do enjoy a certain validity. Priestly celibacy should be encouraged, yet it ought to result from a free choice and therefore it ought to remain optional.

6. The tasks of a deacon in such a parish would be both sacramental (baptism, preaching) and non-sacramental according to his capacities. Any of the non-sacramental ministers who would be interested in regularly or occasionally sharing the sacramental tasks of the priest could be ordained to the diaconate.

7. Besides the priestly, diaconal and pastoral ministries of the parish, many forms of prophetic ministry can arise in the people of God, according to charisms meted out by the Holy Spirit. One function of the parish ministries is to detect and support the prophetic ministries.

8. Besides the priestly, diaconal, pastoral and prophetic ministries, the people of God as a whole, and each faithful in his daily tasks, share in a general ministry of service to the human community. This may constitute for many a sufficiently fruitful form of Christian witness.

9. There is need for many priests who are free from parochial work and serve the Christian community at a more universal level, e.g. as professors, theologians, scientists, journalists, retreat-masters, doctors, writers, etc. Their specific charism is to exemplify the links between the priestly, Eucharistic and sacramental ministry,

and the many ministries of the people of God.

10. The task of a bishop is both priestly (since he is a priest) and pastoral (as a member of the apostolic college). He is the chief priest and preacher, the chief supervisor of pastoral care, and the chief judge and promoter of prophetic ministries. There is no reason to select bishops exclusively from among priests. One of the other ministries can be selected for this office; his consecration to episcopacy includes ordination to the priesthood.

11. The recruitment of future priests and other ministers should not be left to the haphazard hope that enough men will be aware of a supernatural call. One of the chief functions of bishops is to call suitable persons to all the ministries.

12. There is no compelling reason why any of the ministerial tasks (leading in worship and in sacramental life, and the traditional care of souls) cannot be performed by women. These should be admitted to ordination.

13. The task of the Pope as first bishop in the apostolic college is to make collegiality visible. In his definitions, encyclicals, instructions and actions, he must embody the Church's unanimity, which is not reached by obedience to one man's opinions and decisions, but by free and mutual consultation and discussion in the spirit of the Gospel. Papal encyclicals which do not embody this unanimity are theological documents with no claims to the allegiance of the Church's members.

14. It is conceivable that some of the tasks of the care of souls can be performed by non-Catholic Christians. One may even envisage the pooling of resources, so that two parishes, Catholic and Protestant, would share the same ministers for everything that is not strictly sacramental.

15. One may envision a progressive merging of Catholic parishes and Protestant congregations, sharing at first material facilities and buildings, next some ministerial services, then a joint pastoral organisation and direction, and eventually the sacramental ministries of baptism and matrimony — the ministry of the Eucharist remaining separate as long as the Communion concerned remain so. Pilot projects in this direction should be started soon and carefully studied.

16. One may envision similar unifications of ministries at the diocesan level, by which the total resources of a diocese would be progressively shared with those of an Anglican diocese or a corresponding Protestant organism.

These 'theses' are presented tentatively, for I cannot claim a profound knowledge of all the various situations of the many countries that need be considered in order to obtain practical solutions of the crisis of ministry. Quite possibly, measures that would be indispensable in some regions would prove detrimental in others. I suspect that we ought to be prepared for much more pluralism inside the Catholic Church than any one person can imagine at this time. Within this pluralism there will be a diversity of ministries as well as multiple forms

of the same ministry. In any case, our vision of the future structure of priesthood and ministry must be flexible; and it must be ecumenical.

Should we, on the contrary, decide to rely only on the formerly tested and trusted forms that we have known, and refuse to consider the possibility of new forms, my conviction is that the Church would soon be in an impasse. We need creative, imaginative thinking now, if we want to meet the crisis of ministry that we have already entered.

* *Father George Tavard, who is at present Professor of Religious Studies at Pennsylvania State University, is one of the Roman Catholic Church's leading theologians on Ecumenism, and one of the first to be invited by Pope John to attend the Second Vatican Council. During the Vatican Council Father Tavard played a major role in the preparation of the 'Decree on Ecumenism' and has also translated and prepared commentaries on other council documents including that on 'Divine Revelation'. He is a consultant to the Secretariate for Christian Unity in Rome. He writes in both French and English and his books include: Two Centuries of Ecumenism; Holy Writ and Holy Church; The Church: the Layman in the Modern World; Understanding Protestantism; Paul Tillich and the Christian Message; The Quest for Catholicity; The Church Tomorrow; and The Pilgrim Church.*

In Memoriam — Dr. B. J. van der Merwe

Die redaksie van *Pro Veritate* wil langs hierdie weg hulde bring aan die nagedagtenis van wyle dr. Ben van der Merwe wat op 22 Oktober na 'n kort siekbed in Pretoria oorlede is.

Ten tye van sy heengaan was dr. Van der Merwe senior lektor in die Ou Testamentiese Wetenskap aan die Universiteit van Suid-Afrika. Hy het, saam met sy eggenote, 'n leidende rol vervul onder die Afrikaanssprekende lidmate van die St. Andrew's Presbiteriaanse Kerk in Pretoria, en veral ook in daardie kring word sy heengaan diep betreur.

In ons Desember-uitgawe plaas ons die Oujaarspreek wat wyle dr. Van der Merwe op 31 Desember 1967 in die St. Andrew's-kerk gehou het. Enkele maande gelede het ons 'n waardevolle bydrae vir ons blad uit sy pen ontvang.

Ons sal dr. Van der Merwe onthou as 'n fyn wetenskaplike teoloog; 'n ywerige en onbaatsugtige dienskneg van Christus; 'n stille, toegewyde Christen wat altyd huiwerig was om met sy oortuigings op die voorgrond te tree, maar in 'n kritieke situasie nie geaarsel het om, met versaking van eiebelang, daarvolgens te handel nie. Sy sterwe

in die bloei van sy jare het vir die kerk en die teologie in Suid-Afrika 'n swaar verlies meegebring.

„Niemand sal hom uit die hand van Jesus ruk nie”, was die slotwoord in die rede van prof. A. van Selms tydens sy begrafnis te Potchefstroom. Die stille geloofsversekerdheid wat in hierdie woorde uitgedruk word, het inderdaad sy lewe en optrede gekenmerk.

Hiermee wil ons dan 'n kranse van dankbare herinnering op sy graf lê en sy eggenote en kinders asook sy bejaarde ouers van ons innige meegevoel verseker.

DIE KERK BUITE SUID-AFRIKA

— PROF. B. B. KEET

ONS BEELD IN NEDERLAND

In „Gereformeerde Weekblad” van 20 September, verskyn daar ’n hoogs simpatieke artikel uit die pen van prof. Herman Ridderbos (Kampen) oor die geskrif van ds. W. A. Landman, skriba van die Sinode van die Nederduitse Geref. Kerk in Suid-Afrika, „A Plea for Understanding”, wat moet dien as antwoord op ’n uitspraak oor Suid-Afrika, van die Generale Sinode van die Reformed Church in America (Grand Rapids) op 10 Junie 1967, met ’n begeleidende skrywe aan die verskillende Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika gestuur.

Ek wil graag hierdie artikel so volledig moontlik weergee, met enige slotopmerkinge oor feite wat deur prof. Ridderbos nie genoem word nie en wat m.i. sy oordeel oor „A Plea for Understanding” minder gunstig sou gemaak het.

Prof. Ridderbos skryf: In genoemde uitspraak („Statement on South Africa”) druk die Sinode van die Reformed Church in Amerika sy afkeuring uit oor die rasse-politiek in Suid-Afrika, en dit nader geformuleer as ’n politiek van apartheid, eksploitasie en oppresie. Die Sinode verwyt die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika dat hulle hierdie politiek steun. Ds. Landman neem die handskoen op. Hy gaan uitvoerig in op die beskuldiging van die Reformed Church in America en ontken dit. Hy bring na vore ’n groot aantal gegewens waaruit blyk dat die nie-blanke bevolking van Suid-Afrika onder die swart bevolking van die hele Afrika ’n bevoorregte posisie inneem. Ook voeg hy by sy antwoord ’n groot aantal bylae (Annexures), pp. 39-144, waarin op allerlei wyse toegelig en bewys word wat in sy antwoord-brief beweer word.

Die geheel het ’n boekie geword van ± 150 pagina’s, waarin, met ’n voorrede van dr. J. S. Gericke, moderator van die Sinode van die N.G. Kerk in Suid-Afrika, ’n pleidooi gevoer word vir ’n beter begrip van die Suid-Afrikaanse rasse-politiek en van die houding van die S.A. kerke daarteenoor.

My reaksie op hierdie interessante geskrif, sê prof. Ridderbos, sou ek in drie punte wil saamvat.

1. Die Statement on South Africa van die Sinode van die Reformed Church in America lyk vir my ’n skoolvoorbeeld van hoe dit nie moet gedoen word nie. Die beskuldiging is só fel, só weinig deur bewyse gestaaf en só ver van alle begrip vir die

enorme probleem waarvoor die Suid-Afrikaanse regering staan, dat dit geen wonder is dat die Suid-Afrikaanse volk deur dergelyke kritiek alleen maar verbitter word en daardeur gedryf sou kan word, ten onregte egter, om hom geestelik van die buitewêreld te isoleer. En ek ag dit te ernstiger omdat hierdie „statements” deur ’n kerk (nog wel ’n Gereformeerde suster kerk!) gedoen word, waarvan die versoening van die teenstelling in die wêreld iets anders kan verwag word.

2. Die antwoord van ds. Landman is teenoor hierdie aanval in baie opsigte voorbeeldig, wat die inhoud sowel as die toon betref. Hy skryf aan die einde van sy brief: „Your letter has hurt us very deeply”, dog in die brief self laat hy hom nie deur hierdie gevoel meesleep nie, maar bewaar ’n voorname en selfs broederlike toon. Hy kón dit ook doen, omdat dit hom nie moeilik val om uit sy arsenaal van feite, getuïenisse en aanhalinge uit offisiële stukke die armlik gedokumenteerde stuk van die Reformed Synod te weerlê nie. As pleidooi vir meer begrip, as dokument van wat die Suid-Afrikaanse regering vir die nie-blanke bevolking gedoen het en nog doen, as uiteensetting van die feitlike problematiek ag ek Landman se antwoord geslaag, en beveel ek dit graag aan by almal wat hulle sonder genoegsame kennis van sake ’n oordeel veroorloof oor die rasse-politiek van Suid-Afrika.

3. Tog sal die antwoord van ds. Landman, na my mening, op ’n baie belangrike punt vele nie bevredig nie, ook — en juis! — wanneer ’n mens met meer begrip en beter onderskeiding die situasie in Suid-Afrika beoordeel as wat die Reformed Church in America dit doen. Want hoeveel krediet ’n mens bereid is om aan die apartheids-politiek te gee — bv. in die ontwikkeling van die „tuislande” in die Republiek van Suid-Afrika —

kan hy vir sy eie ontwikkeling die arbeid en die voortdurende inwoning van miljoene nie-blankes nie mis nie. Tog is daar geen teken dat hierdie mense op die duur tot die status van gelykberegtigde burgers sal kom in die land waarin hulle lewe, woon en werk nie. Hul regte is daar in die hande van die blankes en sal daar, volgens die geldende regsistiem, ook bly. Die sogenaamde klein-apartheid is daarvan die direkte gevolg. En met hoeveel simpatie ’n mens ook, soos die ondergetekende, vir die Suid-Afrikaanse volk vervul is, dít kan die Christelike gewete nie bevredig of verdra nie.

In hierdie verband veroorloof ek my ook ’n opmerking oor die beroep wat ds. Landman op die resolusies van die Reformed Ecumenical Synod te Grand Rapids, Mich. 1963, doen. Hy het volkome gelyk dat hierdie Sinode verklaar het dat „God’s Word does not teach either racial integration, or separate development as a universally regulative principle expressing God’s will for our conduct in race relations”. Maar die Sinode het ook verklaar „that where members of one ethnic group or nation permanently live together with other ethnic groups or nations within the same country, all individuals, groups and nations shall be equally accorded God-given rights before God and the land”. Ek kan nie verstaan hoe die geagte skrywer van hierdie geskrif dié uitsprake verenigbaar ag met die politiek van sy land nie, en dit het my daarom nie verbaas dat die afgevaardigde van die Nederduitse Geref. Kerk van Suid-Afrika, geesdriftige aanhanger van die apartheidspolitiek, op die Sinode van Grand Rapids 1963 teen hierdie resoluë gestem het nie.

Dit verwonder my derhalwe om hierdie resolusies tans as bewysmateriaal in dié verdedigingsgeskrif van die N.G. Kerk (of sy skriba) te vind, terwyl ek daar in 1963 getuie van was, hoe die (enigste) afgevaardigde van hierdie kerk al wat moontlik is gedoen het om dit te voorkom.

My kritiek kom nie uit geringskatting voort nie, nóg vir die probleme nóg vir die prestasies van die Suid-Afrikaanse volk. Maar die kerk

in Suid-Afrika en die kerk in die wêreld kan met die bestaande toestand, volgens my oortuiging, geen vrede hê nie. Suid-Afrika het reg op 'n billike beoordeling — dit het ds. Landman perfek duidelik gemaak. Maar hy het, volgens my beskeie dog vaste oortuiging, uit **Christelike oogpunt** 'n meer kritiese waardering van sy situasie nodig as wat in hierdie belangrike geskrif ook maar by benadering gegee word.

(Tot sóver prof. Ridderbos. Hierby voeg ek tweërlei opmerking wat nie deur prof. Ridderbos genoem is nie. Eerstens is die getuienisse ontleen aan die saak wat voor die Haagse Hof gedien het, en op 'n tegniese punt as „absolusie van die instansie” verworp is. M.a.w. die saak het nooit gedien nie, en oor die meriete van die beskuldiging is geen uitspraak gegee nie. Vir my lyk dit 'n teken van swakheid as die kerk hom op so 'n apologetiek probeer verdedig.

Tweedens was daar nooit twyfel omtrent die juistheid van die feite wat deur die kerk genoem is nie, afgesien van enkele onversoenlike stemme wat nooit iets goeds van die Ned. Geref. Kerk wil glo nie. Maar selfs dié wat ons goedgesind was, het altyd laat verstaan dat hulle nie die apartheidsbeleid goedkeur nie. Die verweer daarteen het nie verder gegaan nie as: julle moet ons tyd gee om die bewys te lewer.)

Understanding the Third World

— E. B. MAYNE

Of the sixty or more countries in Africa and Asia outside the Communist world, a Communist would say 'you are witnessing the revolt of the awakening masses against their imperialist oppressors and capitalist exploiters'. A right-winger would maintain 'its as simple as this: those who are equipped by nature and history to rule have lost their senses and their will, and have handed over to incapables'. An American would tend to see things in terms of the struggle of colonies to throw off European domination, and the need to contain international Communism. A white South African would maintain that Communist infiltration was suborning the coloured peoples, to the danger of western civilization. Doubtless each view can be argued — but what has REALLY been happening in Africa and Asia?

Edmund Burke once wrote:

"I have constantly observed that the generality of people are fifty years, at least, behind in their politics. There are but very few who are capable of comparing and digesting what passes before their eyes at different times and occasions, so as to form the whole into a distinct system. But in books everything is settled for them, without the exertion of any considerable diligence or sagacity. For which reason, men are wise with but little reflection, and good with little self-denial, in the business of all times except their own."

Will Rogers (the cowboy-philosopher) said:

"It ain't so much what people don't know that matters, as what people do know that ain't so."

The reader can consider which statement is the more profound, and whether the two are complementary.

THE BREAK-UP OF TRADITIONAL SOCIETY

If one surveys the indigenous societies of Asia and Africa, as they were in the first part of the century, one sees a very great variety, rang-

Mr. Edward Mayne is an executive of the Shell Company in London. His extensive travels brought him to most parts of the world and there is hardly a country in Asia or Africa which he had not visited. At the beginning of the Second World War, after a stay of three years in South Africa, he joined the UDF. After the war he held a position in the Allied Military Government in Italy. His article, which Pro Veritate gladly publishes, bears witness of his concerned and well-informed observations on problems and perspectives with regard to the rise of the "Third World".

ing from old civilizations with highly cultured pasts to so-called primitive peoples, whose social life was also highly complex. Many of the societies were tribal, the gamut stretching from small out-of-the-way tribes to large ones that were embryo nations. Some peoples had the caste system; some were in a feudal stage. Most were already colonies of European powers.

In a few cases kings or princes had managed to consolidate their countries and avoid white rule.

Though very widely differing, these societies had, broadly speaking, certain things in common. They were backward, in the sense that the bulk of their people were ignorant, with a low standard of living; they lacked scientific knowledge and modern techniques; they had little power to change their way of life (had they wished to); they suffered from inertia. They were essentially static.

Consider now what happened when such a Traditional society came into contact with the West. In Traditional society you learnt by rote; you were taught that thinking should conform to time-honoured custom. Western education teaches you to question and reason, to decide for yourself and take responsibility for your own conduct. In Traditional society your position in life was determined for you by custom or caste. The West preaches that one person is as good as another, that you can go as far as your talents will take you, that peoples should choose their rulers. The ancient religions were usually narrowly bound to myths and steeped in passive mysticism or fatalism. Against this the Western mind stands for purpose and the need for effort. Traditional society was weak and ineffective. Westernised nations have scientific knowledge, and knowledge is power.

To take a fanciful example. Imagine a miracle taking place, such as walking on water or producing loaves and fishes. Someone from Traditional society would feel awe

and be prone to worship. The Western minded would say "Would you please do that again? I want to learn how it is done." For many of us in the West, the universe consists of what can be apprehended by the mind.

The success of applied science may have led us to an over-valuing of the intellect: what is certain is that success in dealing with material things is irresistibly attractive. The absorption of Western ideas leads to a veritable metamorphosis. It is like yeast, which spreads and transforms as it spreads. Its effects are striking — often startling. They are not unlike what occurs when a child grows up. At eleven, he (or she) is amenable, looking up and admiring his parents; at fifteen he may have become a rebel, criticising and reacting against everything that was previously accepted.

So, Westernisation brings a psychic transformation, a new awareness. It makes people see things differently; raises their expectations. It changes their frame of mind, their attitudes. Gone for ever is the good old Ruritanian, with his old-fashioned virtues, who behaved traditionally and was loyal to his colonial masters. In his place is a being, outwardly much the same, but subject to new and incalculable stresses and impulses.

THE PROCESS OF WESTERNISATION

Where does the process start? As one might expect, it begins with those first receiving a Western-type education — i.e. students at secondary schools and, especially, at universities. Unrest at this level is often vocal, but usually ineffectual. Secondly, it grows in the army, where Westernised or semi-Westernised young men, banded together, are capable of plotting and acting in a disciplined manner. Thirdly, Westernisation spreads through the urban population, especially among the politically conscious, developing middle class.

What happens when the process has started, when the influx of modern ideas and a new awareness begins to alter the substance of men's mind? Traditional societies are, by their nature, static. Westernisation changes this. It has an energising effect.

When a new layer of society forms — usually a new middle class — it acquires new capabilities. This layer, or group, needs to find modern occu-

pations to match its capabilities. It seeks a place in the sun. Strong social forces are then engendered. If the new group is frustrated, if there is not sufficient room for it (in the form of jobs, recognition and standard of living), pressures build up. These pressures are usually suppressed, until they break out and remove whatever is in their way. Governments, at such times, are confronted with a highly-activated, dynamic society, aspiring — and demanding — to have its capabilities employed.

One sees it again and again. The newly emerging class gets an inspiring leader (Gandhi, Nehru, Nkruma, Kenyatta, Nasser, Banda etc., etc) who can make his people feel that he represents them. There arises a heightened sense of belonging: the young especially experiencing the need to identify with the cause, even to the point of martyrdom. Modern nationalism is born. A conflict then takes place with those in power. Whatever is the major obstacle to the emerging class becomes the enemy. Colonial regimes are sent packing, or retire in apparently indecent haste. Ruling groups, feudal chiefs or tribal leaders in their turn, fare little better.

Often, one observes, a political revolution takes place at a time when the people of a country are becoming better, not worse, off. The advent of Western ideas has made people want to get on with modernisation and they feel that the ruling elite, the old guard, are moving too slowly and must be ousted from power.

The process in India took 150 years or more, the reasons for this slowness being the absence of free education, the sparseness of schools, the lack of means of communication, especially of radio and television. With the widespread and quick dissemination of news and ideas nowadays, and the spread of schooling, things have been much speeded up. Whereas the revolution used to be an urban, middle class one, today any leader in Africa must take into account the feelings and aspirations of the rural population. Both groups, the small educated elite and the larger section of the people who are changing from their Traditional ways of thought but as yet have little education, have arrived on the scene at the same time.

Looking back, with all the advantages of hindsight, the astonishing thing is the acceleration that took place after the thirties. The tempo

changed dramatically, catching the colonial powers unawares. It does not require a majority of the population to become Westernised (or partly Westernised) for a revolutionary situation to arise. As little as 5% sometimes seems to suffice. Once past the figure (whatever it is for the country and circumstances) the leader of the emerging group can count on at least the tacit support of the rest of the population. When the ruling class, or race, is very firmly entrenched, the degree of Westernisation may have to be much higher before the explosion point is reached; and, of course, the new forces must find effective leadership.

THE 'EMERGING' NATION

The revolutionary state has now taken over; the colonial or old-time monarchical regime is a thing of the past. What do we see then? A number of identifiable phenomena, repeated from country to country, that form a pattern — and once again notes the resemblance to human adolescence. The new regime is imbued with a passionate desire to assert its national identity, to be seen as an independent actor on the world stage. It needs to feel a new self-respect, and demands the respect of others. It stands on its dignity, is touchy. In particular, it seeks to remove all traces of its past dependence. The habits of thought, and postures, that it has developed during the struggle-period, take time to change. In relation to the outside world, the assertion of independence leads naturally to non-alignment and neutralism.

If the new state appears threatened, if the presence of a hateful enemy can be identified, militant enthusiasm is generated. In a small people this can take the form of obstinate defence and 'last stand' mentality. In a powerful community it may become an urge to conquer and subdue others in the name of a sacred cause. Militant enthusiasm easily becomes national aggressiveness.

In the political field, military take-overs occur. Army officers are among the first to be educated, a disciplined group with young ideas and power in their hands. Very often there is no other way of changing the government when it gets unpopular.

In the economic sphere, the greatest needs of the newly emerging state is to provide occupations for the growing Westernised class and to make the economy more productive

so as to raise the low standard of living of the population. Thus all the new regimes must seek to industrialise fast. They also strive to improve their primitive agriculture. At this stage, they often come down hard on minority groups considered to be monopolising parts of the economy (the Indians in East Africa, the Chinese in Indonesia, the Levantine minorities in Egypt).

The new states aim at spreading education to all and providing equality of opportunity. Nearly all are professedly socialist. There is so much to do. They have so few means for doing it; few managers, few technicians, little money, little know-how, no experience. They feel that the only way they can advance quickly is by state action. The usual pattern therefore is egalitarian, non-exploiting, anti-free enterprise, planned economy, socialist.

Somewhat surprisingly, when one considers their histories, the general flavour of most of the new regimes is strongly secular. Religion is associated with the bad old days. The ancient religions and beliefs of Africa and Asia seem unable to adapt themselves to the new age.

The emerging states are faced with enormously difficult problems in their attempts to rush forward; problems that we in Europe have had generations, even centuries, to cope with. Placing their hopes on the new techniques, it is understandable that they seek aid wherever they can get it; from the Communist states as well as from the Western world. Some have successfully managed to play off one against the other and get help from both.

It is often assumed, because of the appearance on the scene of Communist aid and Communist advisers, that a country has 'gone Communist'. (This has been said of Indonesia, Egypt, Algeria, Tanzania, Guinea). The truth is that Communist ideology has not, so far, had much appeal for the emerging countries. A down-trodden proletariat or a race of serfs has been lacking. They have not been attracted to a Stalinist dictatorship or by Mao's Red Guards.

This is not to minimise the contribution of Communism to the changes that are taking place. Obviously it has made a deep impression; but it has not been the main motive force. Communism has been successful only in alliance with nationalism, not in opposition to it. (Even in the case of

China, as the Russians would be the first to recognise, the triumph of Mao was a nationalist rather than a Communist victory.) However, many revolutionary leaders, in their haste to industrialise, may feel that they can learn more from Communism than from the sophisticated, slowly changing, freedom-guarding Western societies.

THE NEW SITUATION

This then is the position in the Third World today: the break-up of Traditional society that is well advanced. Everywhere people are growing a new psychic make-up, a process which is irreversible. The clock cannot be put back to the quaint, happy old days (that were certainly not quaint and probably not particularly happy, had one lived in them), when there were few problems because there was no realisation that so much needed to be done. It is a solemn thought that we—or, at least, our way of thinking and feeling — is responsible for the transformation that is going on. Western thinking has opened up new regions of the mind and the whole world is rushing through.

To turn towards the future, reasoning from historical parallels or past experience is of dubious value; it ignores the changing nature of the people. Similarly, the opinions of experts, who 'know' their parts of the world are to be mistrusted, if they are based on ideas of national character and characteristics that have changed or are changing fact. Certain things, however, seem to be predictable from the pattern that we see unrolling.

Potentially unstable situations can be spotted. Wherever there are Westernising classes whose newly developed capabilities are frustrated, where they feel that the speed set by their rulers is too slow, an upheaval can be expected. We are going to see many more army coups. (Several states in the Middle East and Africa come to mind).

Where tribalism is strong, or religions and racial divisions pronounced, newly formed states are liable to split between new nationalisms. On the other hand, many of the present countries are too small and too weak, and are not viable entities in the modern world. After a taste of independence, there is bound to be a movement toward groupings, usually on a regional basis, it may be by federation.

The strains, especially in the more primitive societies, will be tremendous. Imagine if the people of Britain had to pass from their bronze-age tribes, their long colonial occupation by Rome, through medieval times, the Renaissance, the Age of Reason and the Industrial Revolution to the age of science and technology — all in two or three generations. What Europeans have experienced in two thousand years, Africans are having to experience, or by-pass, in fifty or a hundred. It behoves us to be sympathetic.

Let us discard illusions: many governments and states are going to make a good old mess of things, trying to do everything at once, with few means and fewer leaders of calibre. We can expect to hear of troubled times, of power struggles, turbulence, tribal throw-backs and even massacres; of cruelty, starvation, corruption, stupidities, nonsenses and inefficiency. These things will be seized upon by all those who are antagonistic (especially by the self-satisfied and backward looking) to say "we told you so". Yes, the world is not in for a quiet time during the next generation or two. Yet the wonder remains that so much is happening with, relatively, so little bloodshed and chaos. One has only to think of the history of Europe during the last centuries . . .

All the indications are that militant nationalism has not run its course. Nationalism is likely to remain the strongest single force in the world for some time, stronger than Communism, stronger than organized religion, stronger than tribe or race, stronger even than economic needs. Yet nationalism, in the usual sense of 'my country right or wrong', is already an anachronism and must soon be as out-of-date as the crusades.

Is the outlook then predominantly sombre? Stormy certainly, but by no means all dark. If the first stage of the new emancipation can be condensed into the single objective of independence, the second calls for continued survival and progress. As the passionate urge to express national identity at all costs cools, the wish to develop a prosperous national life asserts itself. Starvation has to be prevented, capital investment increased and maintained, new disciplines and techniques learnt and the standard of living raised, little by little, by these means. The realisation that

there is no other way must spread. Already Japan has shown that a recently Traditional country can, when it has the mind, overtake and outstrip most Western nations in a few generations.

An emerging middle class is, we have seen, the most potent cause of the revolutionary changes that are taking place. An established one on the other hand, which has found outlets for its capabilities, becomes a strong stabilising force. It is a hopeful development that middle classes are growing in many societies where they hardly existed before.

Politically, after the first frenzy, comes the need to grow up. To survive and prosper as independent states, emerging nations are finding that they must learn to be self-reliant. (An admirable example is "the Arusha Declaration" of Tanzania of

March 1967). They have to solve the problems of living with their neighbours. They have to build and not destroy. A much more constructive and co-operative spirit is called for.

The greatest present danger seems to lie in the wide gap between the 'haves' and the 'have nots'; with the 'haves' getting richer fast and the 'have nots' more slowly or not at all. If this division comes to coincide with a split along colour lines, forces of great potential destructiveness will be engendered, especially if the Communists are seen to be backing the non-Whites. On realistic as well as on humanitarian and moral grounds therefore, everything points to the necessity for massive help for those who want to help themselves. The practical difficulties are legion; but history is not likely to deal kindly

with our wasteful indifferences in the face of such a challenge.

To give rein to imagination, in the next generation or two the awareness that we all have to exist cooped-up on a ball in space is likely to spread. There is no remedy for our problems in the stars, or indeed outside ourselves. If war has not by then destroyed us, it will be outlawed by overwhelming consent. Human beings, who share a common physical and psychic inheritance, will become more conscious of the unity of mankind that the saints and poets have always known. Is it too much to hope — to expect even — that we are now part of the way through another chapter of genesis and that, slowly and with many a set-back, what we are witnessing is the coming into conscious existence of the spirit of mankind?

Lions' Den and Christ's Grave

— THE REV. JOHN DAVIES

Some of the most significant occasions of history have been when a small group of people stuck out for what they knew to be true and right; we think of such minorities as the French Resistance and the anti-Nazi Confessing Church in Germany in recent years, back to the small groups of Christians in the days of persecution, facing emperors as gladiators.

The book of Daniel was written for such a group, a little group which at the time must have looked doomed to an obscure and unremembered destruction. It tells of a good man who is prepared to be entirely alone because of his complete commitment to the truth.

In the story of Daniel and the Den of Lions, all the forces of the law and of the police are brought unjustly against him, and he wins.

GOD ON APPROVAL

The question at issue was the central question of religion and politics, 'who is God?' Is God the national advantage, political unity, a community principle, an ethnic symbol? Or, is God the universal authority of heaven and earth?

Who or what is your God? And, maybe more important, who or what decides who or what is God? Who or what decides what shall be of supreme value and significance?

In Daniel's situation, the politicians took it upon themselves to

decide. 'We decide', they said, 'that the supreme national interest will be God — we will pray to the central symbol of our ethnic inheritance — in a word, the king. We will arrange for him to be God and to have all the prestige of God. We will have a God who will be of our own choice, devised for our national advantage, limited to our interests, guaranteed by our support. We will make this king God for ourselves, for an experimental period of thirty days; we will have a God on approval, so that we can see how it works; and we will give the law a magical authority to ensure that this God be God; we cannot be sure that a God of our own devising is really God, so we will bring in lots of extra legislation to make up for the weakness of our ideological position'.

The politicians do this because they know that the ordinary legal processes will serve only to expose the righteousness of the honest man (this is the point of 'A man for All

Seasons'); they know that he is not going to be vulnerable to any accusation unless commitment to the true God is made a criminal offence; and so the law has to be manipulated in order to be the instrument of the honest man's downfall. So they find themselves making a law against God; for the true God they substitute another God, a God who is for *us* over against *them*, a God who stands or falls with our national identity, a God who can be located in our ethnic group, a God who can give us security by his power to get people who are unlike us moved out. For it was not Daniel's wisdom or skill that made him unacceptable; it was simply that he was of the wrong ethnic and cultural inheritance. It was this that caused all this trouble and idolatry, and abrogation of law.

And Daniel's reaction? He does not protest, he does not prop resolutions at Synod, he does not even produce a theological manifesto. He calmly and deliberately commits an overt act of civil disobedience.

And the king, who benefits from all the glamour and prestige of his status as God, realises too late that you cannot have this except at someone else's expense. There comes a time when kindness and charity are

not enough. There comes a time when praying is not enough. The king is desperately sad at the unjust treatment of Daniel; he makes all sorts of deploring noises about Daniel's enforced removal; he loses a night's sleep on account of Daniel's ideological punishment. But it is *too late*, because the fault is already in the structure, and he is powerless to alter it; it is *too late*, because the fault is in a community that has sacrificed truth and justice to its desire for ethnic purity and sectional security; it is *too late*, because the King himself has allowed his interests and his security to be given supreme value over the values of the one true God who is for all men.

And help, if there is help at all, has to come from a different source. The political leaders are wholly committed to a course of subversion of the principles of law and are jealous for their policies; the king himself is trapped in a system which he did not particularly want but which he did not have the motivation to reject. Help, if there is help at all, must come from the very one who has been rejected and discarded, the God of the rejected and discarded Daniel. Neither politicians nor king can stop the mouths of lions. But the supreme God, who made both politicians and kings and lions, can do so. Lions can be brought to accept his authority; and so must kings and politicians. Only in this God, only in the God who is for all people, nations, and languages, only in the one God whose gifts of justice and righteousness, of peace and security, are for all people, only in this one true God is the salvation which can operate to save the individual from the unjust system and its unjust administrators.

SECTIONAL OR UNIVERSAL

Let us be clear about this claim. When we stand thus as Christians for the claims of God, we are not just saying, 'Our God is better than yours, or stronger or wiser than yours'. We are not entering an ideological competition. The question is whether we stand for something sectional or something universal. The sectional power always regards the outsider as a rival, as someone to dissociate from: the universal always regards the outsider as one with whom we are being brought into association by the power of God. The sectional seeks to emphasise and underline the outsider's identifica-

tion as an outsider: the universal seeks to overcome the barrier which identifies the outsider as an outsider. The sectional identifies the structures of religion as 'ours'; the universal sees that all is God's. There is only a very short step from talking about *our* churches, *our* pulpits, *our* denomination, to talking about *our* God. If we control *our* Church, if we decide who can come in and who cannot, if we use it to support *our* group identity, very soon God will be just *our* God, kept in business by us, supported by us, maintained by us. And the true God, who was for Daniel, will be against us.

THE LIVING CHRIST

It was because people gave such value to the sectional that they crucified Jesus. He came as the truth that would set people free, free from their fears of loss of identity, free from their fears for their national security, free from their fears of losing all distinctiveness. It was because they felt so tragically insecure that he was a threat to them. He was the power of love, the power which associates rather than dissociates; and because their fear clashed with his love, they crucified him. At daybreak on Easter Day, it looked as if the whole policy of love had been an impressive and splendid failure, a more final failure even than Daniel's policy of civil disobedience. After the death of Jesus, friendly helpers did their poor best; they wanted to preserve the remains of that good man. They could not hope for a change in themselves or in society but they could treasure a memory and locate it in a hole in the ground. The police gave that little group of disciples credit for more initiative than they actually had; they put on a guard and thus lent their power to the policy of keeping Jesus in the grave. Friends and enemies combined to lock Jesus down in a prescribed and recognisable place from which he might exercise a sort of nostalgic influence but which would ensure that he would never more move freely and powerfully in his world.

But the resurrection comes to ruin the plans of friends and enemies alike; it is the doom of all who want merely to guard and preserve. The risen, living Christ causes the guards to tremble, to become like dead men. The deadness of Christ passes, at his resurrection, into those who seek to keep him dead. And who are these

guards? Who are these policemen? the Nats? The SBs? Maybe, to some extent. But are they not much more us ordinary Christians who want Christ to be carefully located in the Church, in the ritual, in the Sunday scene, in the old hymns and the recognised symbols? The messenger of God comes to us saying: 'Why do you look for the living among the dead? Why do you expect to find Christ only in the places where he cannot disturb you?' The messenger of God says: 'Come, look at the grave, look at the place where you expect to find him, and see that it is the one place on the earth where he is not to be found'. If you look for Christ in the place where you expect to find him, you will never find him, because you are looking in the wrong place for the wrong object. But if you go on your way towards Galilee, towards the place of the heathen and the outsiders, towards the place of disorder and strain, towards the place of sickness and brokenness, *there* you will see him, because there he has gone before you, and there he will find you.

INVOLVEMENT

There Christ is, in whatever is Galilee for you, in all the places where the clarity and the charity of God seem to be so obscured, in the places where there seems to be no simple and clear answer. There is Christ in the situation of a citizen who cannot quite bring himself to sign the petition about mass-removals; there is Christ in the situation of a Fort Hare student who is anxious to finish his five-year course this November; there is Christ, in the situation of a Wits or College or UCT student who is told either to cut himself off from his friends in NUSAS or to leave his father's household. Christ is there in the situation of strain and ambiguity. But what he says is not ambiguous, any more than Daniel's response was ambiguous. Christ is the clarity and charity of God in the ambiguity and disorder of Galilee. Christ, to whom all authority in heaven and earth is given, stands for that which is the truth about God and man, about the world and about bread. He is always the one who sends us into this disordered world into which he has already been sent. He is always sending us with the mandate to make disciples of all nations, of all the various groupings into which humanity can be divided, to get into the

world of conflicting social and political and academic groups, to heal them of the divisive sickness that is tearing them apart; he is always sending us to baptise these groups in the name of the Father and of the Son and of the Holy Spirit — to assert to them their place in the one brotherhood and community of the one God. We may be accused by some of getting too involved in the disorders of our society; but in terms of this mandate to go into Galilee, to go into all the world, the judgement of God is much more likely to be that we have not got involved enough, we have not allowed ourselves to care enough about the situations into which he is wanting to send us; we have preferred to stare at the grave rather than go into Galilee.

Christ is risen; he is not to be found in the grave. It is not our task (as one authority suggested not long ago) to 'keep God alive as a social force'. God is not depending on us and our laws to keep him effective and existing; this the Daniel incident showed. If we designate our values ourselves and choose them according to our own advantage, if we set up our own God (even though we may call it, for the sake of decency, not actually God but our tradition, our national way of life), if we give this God the power to justify the suffering we cause and the restrictions we impose and the relationships we spoil, if we make a sectional God like this, then indeed we shall have to be committed to preservation, at all costs; we shall have to work ourselves up into a fury about the threats represented by cricket selectors of the stature of

Bishop Reeves. But Christ who is alive for evermore, to whom all authority in heaven and on earth is given, cannot be threatened. Whenever a Christian gets this feeling that something is a danger or a threat to himself or his church or his nation, what he needs is not a stricter hammering of the law but a new grasp of the Gospel of Jesus Christ. The Gospel is clear that in the end there is nothing that can threaten us, there is nothing that is ultimately a danger to us. The only threat that we need worry about is the threat of Jesus Christ himself against those things in our social order and in our personal lives which will have to pass away. The only danger that we need worry about is the danger to the church as it is, the danger from Christ who is trying to change it into the church as he wills it to be.

"MESSAGE"

In this discussion of the Lions' Den and Christ's Grave, I have been merely developing a little some of the themes of the Message to the People of South Africa, from the Council of Churches. The Message is a call to all of us to examine what we mean by Christianity, to get clear whether or not we really accept what Christ has done for us. If you believe that the Message is in conflict with Scripture, we urgently need to know this, for none of us can claim to have the whole truth in matters such as these. If you feel that the Message is in principle right but in practice somewhat ill-advised, we might have to agree that Daniel and Jesus were ill-advised in the same way; the human part of me often thinks that they were ill-advised, and

that it's as well to avoid crucifixion. But if you believe that the Message is true, that it does represent the word of God in Scripture, let us take our share together in the praying, studying, planning, and action that is to go on from this point. This is a specific chance to begin to act together in a confessing community which will try to acknowledge the sole authority of Christ in nation and church.

'We believe that Christ is Lord, and that South Africa is part of his world. We believe that his kingdom and its righteousness have power to cast out all that opposes and keeps men in darkness. We believe that the word of God is not bound, and that it will move with power in these days, whether men hear or whether they refuse to hear. And so, we wish to put to every Christian person in this country the question which we ourselves face each day; to whom, or to what, are you giving your first loyalty, your primary commitment? Is it to a subsection of mankind, an ethnic group, a human tradition, a political idea; or to Christ?

May God enable us to be faithful to the Gospel of Jesus Christ, and to be committed to Christ alone!'

(This is the text of a sermon preached by the Rev. John Davies, Anglican Chaplain at the University of the Witwatersrand and the Johannesburg College of Education, at an Academic Service at St. George's, Parktown, on Sunday 22nd September, 1968, the day of the publication of the Message to the People of South Africa; it was based on the readings of Daniel chapter 6 and Matthew chapter 28.)

Letters — Briewe

ARGUMENT IN FAVOUR OF APARTHEID

Mr. V. G. Davies, 89 Kloof Road, Sea Point, Cape Town.

In your October editorial "Reactions to a Message" you say: "Our Christian life can, therefore, only be one of a gradual growing in grace directed towards the ultimate fulfilment, which

invariably also implies a daily and continuous compromise between the ideal of faith and practical reality."

Applying your wise words to the South African social situation, which, one assumes, is what you had chiefly in mind when you wrote them, one sees immediately a compelling moral argument in favour of apartheid. In case this shocks, let me hasten to add that what I have in mind is not apartheid as at present practised, but a reformed apartheid more or less as put forward by the Parliamentary Opposition. The point I want to make is that no matter how firm and ideal our faith may be, practical reality does not allow for immediate, or early, abolition of apartheid. If the messages and appeals of Church spokesmen are to have any real and last-

ing effect on the general body of Christians in this country, particular White Christians, they will have to show that they are motivated not only by "the ideal of faith", but also by "practical reality" — the practical reality that takes into account the various stages of development and civilization of our multi-racial, and multi-cultural heterogeneous society. The appeal should be for a progressive lessening of apartheid as our society evolves, not its immediate, or even early, abolition.

Let us not forget that Christian faith should always be governed by Christian wisdom, for faith without wisdom can so easily become fanaticism, and fanaticism, far from solving any problems, serves only to create new ones.

V. G. DAVIES

DIE GEESTELIKE TOESTAND VAN ONS VOLK

Mnr. A. J. J. Burger, Marie, Pk. Witvlei.

Ek skrywe aan u omdat ek diep bekommerd is oor die afvalligheid en geestelike vervlakking van ons volk. As iemand wat heelwat reis en onder my mense oud geword het, kan ek die oog nie sluit vir wat ons lees in II Tim. 3 en 4 nie, veral verse 3 en 4 uit die vierde hoofstuk: „... wanneer hulle die gesonde leer nie sal verdra nie... en die oor sal afkeer van die waarheid”.

As ek vandag 'n predikant was, sou ek baie stof geput het uit wat Paulus aan Timótheüs geskrywe het oor wat daar verwag kan word in die laaste dae. As dit nodig was vir daardie tyd, wat dan van ons wat soveel eeue nader aan hierdie profesie se vervulling lewe?

Die opdrag van Paulus aan Timótheüs is met die oog op ons tyd van besondere betekenis: Verkondig die woord; hou aan tydig en ontydig; weerlê, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en lering.

STRYD

Nou kan ons seker nie dankbaar genoeg wees vir die groot aantal manne en vroue wat daarna streef om hierdie opdrag van die apostel tot eer van die Here getrou uit te voer nie. Ek dink hier in die besonder aan ons eie Ned. Geref. Kerk, waarin daar so baie vromes en godvresendes was en nog is, en vir wie ons die Here ootmoedig moet dank — hulle wat die bouers was en is van die Christelike kern wat vir ons volk die benaming „Christelik” nog moontlik maak. Maar sal ons ontken dat hulle 'n klein minderheid is wat soms, onder veel misverstand en vooroordeel, 'n een-same stryd moet stry, en dit net omdat hulle hulle voorgeneem het om niks anders te weet nie, behalwe „Jesus, die gekruisigde”? Hulle soek eers die Koninkryk, wel wetende dat hulle dan al die ander dinge sal ontvang. Hoe moet ons dit nie betreur dat baie, ook in die N.G. Kerk, eers die ander dinge soek nie! Ons is so vasgevang (en dit het so ongemerk gebeur) in denkrigtings wat ons lewensbelangrik vir ons volk ag, en ons laat geen steen ongaangeroerd nie en werp alles in die stryd om hierdie denkrigting of beleid te laat slaag. Want as dit nie sou slaag nie — so word gemeen — sal dit die ondergang van ons volk beteken. Die vrees dat dit nie sal slaag nie, het baie van ons strydlustig gemaak.

VERDEELDHEID

Dit verdeel ons krag en verswak ons eenheid in die stryd teen die magte van die bose. Daar is skynbaar selfs onder kerkleiers geen egte bekommernis oor die verdeeldheid in kerklike geleedere nie. Mense wat geen heil kan sien in die huidige regering se apartheidsbeleid nie, word eenvoudig 'n etiket om die nek gehang. Omdat hulle glo dat die kwaad alleen besweer kan word deur die evangelie tydig en ontydig aan ons mense te bring, word hulle Liberaliste (in 'n lelike sin) genoem, en daarmee uit en gedaan. Hoeveel skade daarmee aan die koninkryk van God en so aan ons mense gedoen word, is van minder belang. Is ons dan so blind dat ons nie kan sien dat die afvalligheid van God nog nooit so groot was onder ons nie?

Om maar een voorbeeld — die belangrikste — te noem: Wat het van ons Sondagviering geword?

Dit is nie 'n blindelinge aantyging dat apartheid vir sommige 'n soort godsdiens geword het nie. Sedert die Cottesloe-vergadering in 1960 plaasgevind het, is dit so duidelik soos die daglig. Wat was die gesindheid wat destyds geopenbaar is teenoor die wat die N.G. Kerk daar verteenwoordig het? Hoe is hulle onder verdenking geplaas! In verband met die onlangs gehoue vergadering van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode te Lunteren, Nederland, het ons weer kennis geneem van die angsvalligheid waarmee daar reëlins getref, 'n mens kan byna sê: opdragte gegee is aan die verteenwoordigers van die N.G. Kerk en van die voorbidding wat aan hulle belowe is. En dit het nie gegaan oor 'n begeerte om tot diens te wees aan 'n wêreld in geestelike nood nie. Uit wat ons uit ons kerklike tydskrifte te lese gekry het, het die hoofklem geval op ons rassebeleid.

TYDVERKWISTING

Dit laat my dink aan die Sinode van die Ortodokse Kerk in Rusland wat destyds, toe die rewolusie uitbreek het, ook in sitting was en hom op daardie kritieke tydstip besig gehou het met iets soos „of die kleur van die mussies van die priesters blou sal wees of nie”. Dit gryp voorwaar diep in die hart om al hierdie dinge waar te neem en die indruk te kry dat daar manne is wat aan die spits in die kerk staan wat blykbaar onbesorg is, of (ek kan dit nouliks glo) nie omgee nie. Daar word vroeg en laat geskryf, gepraat, simposiums gehou oor die gevaar van die Kommunisme. Maar al hierdie pogings en grootdoenerigheid bereik nie die massa nie. Dis 'n vermorsing van tyd. 'n Volk wat godsdienstig onderlê is en wat 'n besef van sy hoë roeping het, sal nie kommunisties word nie. Die enigste doeltreffende teenvoeter vir die Kommunisme is ons Christelike godsdiens, toegepas soos ons Heer dit vir ons in sy Woord geleer het; en hier kan die „social gospel”, wanneer op Skriftuurlike wyse bedien, van onskatbare waarde wees. Jakobus leer baie duidelik dat, hoe onmisbaar die geloof ook al is, dit nie klee nie en die honger maag nie vul nie. Terwyl die sonde besig is om ons volksfondamente te ondergrawe en te laat verkrummel, vier ons

groot nasionale feeste waar daar werklik min ootmoed en dankbaarheid te bespeur is, en staan ons as Christene bitterlik verdeeld, skel mekaar uit as „verkrampt” of „verlig”, en bid ons skynbaar nie meer die gebed van die tollenaar nie, maar dank ons selfs die Here dat ons nie so sleg is soos hulle wat bereid is om ter wille van hulle oortuiging smaad, hoon en laster te verduur nie.

Wanneer sal ons dan besef dat ons ons gemeenskaplike vyand nie met 'n verdeelde front doeltreffend kan beveg nie? Skynbaar is sommige onder ons meer begaan oor 'n eenderse siening in die Ned. Geref. Kerk met betrekking tot ons rassebeleid, as oor eenheid in die stryd om ons kerk en volk tot geestelike vernuwing te lei. Ons mag sekerlik nie onerkentlik wees vir die erns waarmee baie in ons kerk besig is om mense tot halt te roep en terug te lei na die God van ons vaders en ons mooi volkstradisies nie, maar daarin het ons nog nie ons eenheid gevind nie. Terwyl ons dikwels koersagtig na eenheid en samewerking met susterkerke soek wat van hulle kant nooit van ons predikante tot hul kansels nooi nie, stoot ons van ons eie manne uit die pad en bestempel hulle as sektaries — nie omdat hulle dwaal in die geloofsleer nie, maar oor sake wat niks met die belange van die Godsryk te doen het nie.

Is ons nasionalisme nie besig om hand uit te ruk nie? Dit was die geval met die Nazisme in Duitsland, waar die kerk te laat tot bittere berou gekom het.

LIEFDE

Mag die Koning van sy kerk ons tot dieper en groter geestelike eenheid lei en mag ons ons lewens voortaan in die gees en gesindheid van Rom. 12 inrig. Ons lees van die eerste Christelike Kerk dat die heidene van hulle moes opmerk: „Kyk hoe lief het hulle mekaar!” Maar solank ons onder mekaar veg, moet ons 'n groot vraagteken oor ons geestelike arbeid plaas. Dat daar gedurig vir die suiwerheid van die leer van die kerk gewaak moet word, is vanselfsprekend. Maar moet ons dit nie ook in liefde en verdraagsaamheid uitdra en probeer tuisbring ook aan hulle van wie ons meen dat hulle nie so suiwer in die leer is nie? In plaas daarvan is ons gedurig besig om andersdenkendes as kettters ten toon te stel, terwyl dit duidelik is dat ons hulle standpunte nie altyd in klare lig stel nie. Politieke metodes het ook in die kerk ingedring.

As lid van die Ned. Geref. Kerk en ook as jarelange kampvegter en ampsdraer, kan ek die denkrigting van die sg. Skriftuurlike apartheid nie onderskryf nie. Ek beveg dit eerder. En ek wil hoop en bid dat die volgende Algemene Sinode 'n ander geluid sal laat hoor. Ek wil ook waarsku dat die huidige optrede van die Sinode 'n baie groot deel van die lidmate van die N.G. Kerk afskrik en vervreem. As gevolg van die gesindheid wat die Sinode geopenbaar het, word al hoe meer mense geestelik onverskillig. Dit laat hulle spottend praat van die „sogenaamde Christene”. As een lid ly, ly al die ander lede saam.